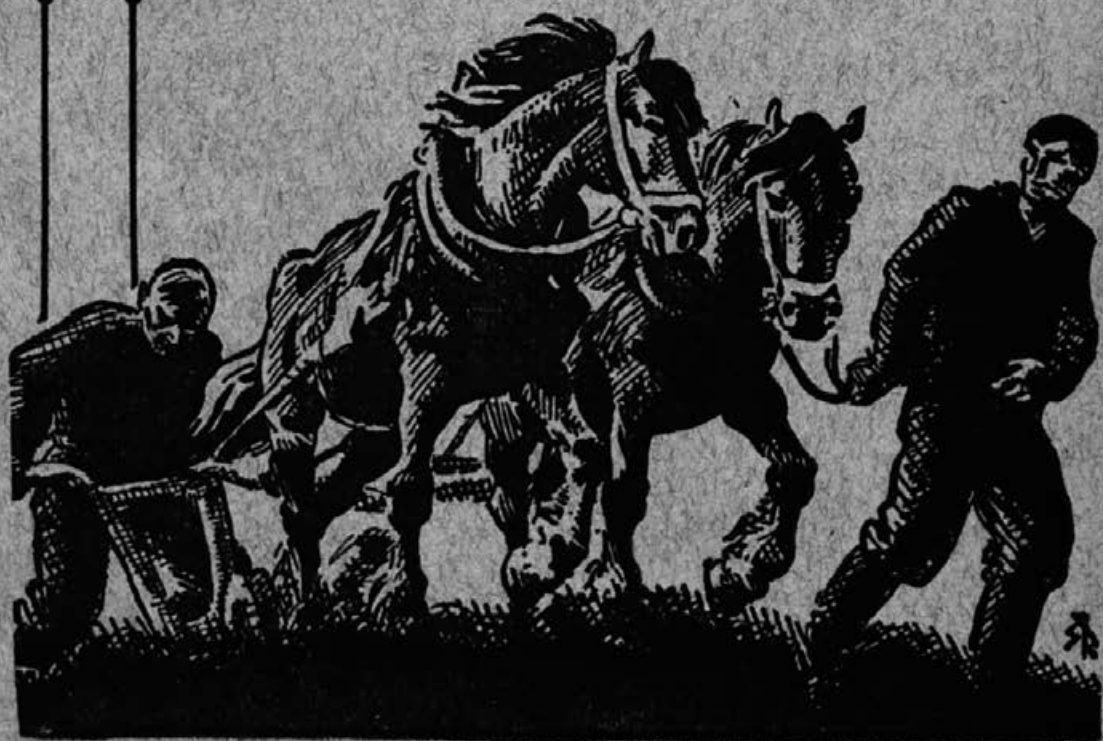

ŠT. 1. • JANUAR 1940 • L. XVII.

M E S E Č N I K
Z A K M E T S K O
P R O S V E T O

G R U D A

VSEBINA

Tone Kresnik: Križ ob gozdu (pesem) — Joško Tomažič: Premišljajte naše trditve — j-č V.: Več sloge na vasi — Dašek: Denar in njegovi sorodniki — Jože Danev: Trije kralji (pesem) — Slovenska kmetška mladina na delu — Ivan Nemeč: Naš svet med Ibram in Moravo — Ban dr. Ivan Šubašič — Slike iz japonsko-kitajske vojne — Franc Šebjančič: Slovenci v Ameriki — Cene naraščajo — Skrbimo za zdravo potomstvo! — Šivanje in ročna dela — Za kuhinjo — Izidor Korobač: Mežnar brkljač — Ivan Nemeč: Sreča v valovih (povest) — Josef Knap: Puszta (roman) — Razlaga tujih besed — Uredništvo obvešča — Franc Kuralt: Predolga pot (pesem) — Za prosti čas naj pride smeh v vas

Mesečnik za kmetško prosveto ● Izhaja vsak mesec ● Celoletna naročnina din 25.—, posamezna številka din 3.— ● Rokopisov ne vračamo ● Vse, kar se tiče uredništva, pošiljajte na naslov: Uredništvo »Grude«, Ljubljana, Pražakova ulica 11 ● Uprava »Grude« je v Ljubljani, Pražakova ulica 11, kamor pošiljajte naročnino, oglase in reklamacije (pritožbe) ● Poštno čekovni račun »Grude« ima št. 13.440
Urednik: Ivan Kronovšek ● Izdaja Zveza kmetških fantov in deklet, oba v Ljubljani ● Tiska Tiskarna Slatnar, d. z. o. z. (Vodnik in Knez), Kamnik

Uprava sporoča

● Na ogled. Naši stari naročniki so nam poslali večje število naslovov, katerim pošiljamo »Grude« na ogled. Vsem se za naročilo prav lepo priporočamo in jih prosimo za nakazilo naročnine. Tiste, ki »Grude« ne mislijo naročiti in plačati, pa prosimo, da nam 1. številko takoj nepoškodovano vrnejo. Kdor tega ne bo storil, ga bomo vpisali med redne naročnike in bo odgovoren za plačilo naročnine!

● Položnice prilagamo vsem starim in novim naročnikom in jih prosimo za čimprejšnje nakazilo naročnine! Tiste, ki so naročnino za l. 1940. že nakazali upravi ali pa plačali pri naših poverjenikih, vljudno naprošamo, da pridobijo vsaj enega novega naročnika, kateremu naj odstopijo položnico. Zelo vam bomo hvaležni!

S poravnavo naročnine ne odlašajte, da se vam položnica ne izgubi. Najbolj pametno in enostavno je, da jo takoj izpolnite in pošljete malenkostni znesek 25.— din; potem boste vse leto brez skrbi!

● Dolžniki. Starim naročnikom — dolžnikom — smo zopet na ovitkih označili dolžne zneske z všteto naročnino za letošnje leto (1940). To pa vsled tega, ker je nemogoče vsakemu posebej sporočiti, koliko dol-

guje. Prosimo vse, da nam pošljejo zaostalo in novo naročnino!

Ker zahtevajo tiskarne v sedanjih časih takojšnje plačilo, smo tudi mi primorani, da izterjujemo naše dolžnike in upamo, da to razumete in upoštevate! Tiste dolžnike, ki se do 15. februarja 1940 ne bi odzvali, bomo prisiljeni odstopiti tiskarni. Potem bodo imeli še večje stroške in sitnosti — ne po naši krivdi!

● Poverjenišva, ki nam še niso poslala izjav in seznamov naročnikov, nujno prosimo, da to takoj storijo, da bodo novi naročniki lahko dobili tudi 1. številko! Zato pohitite, dokler je še v zalogi!

Tistim cenjenim naročnikom, ki spadajo v področje naših poverjeništev, nismo na ovitkih označili dolžnih zneskov, ker so že ali pa še bodo plačali naročnino pri poverjeništvih.

● Pomote. Vse cenjene naročnike, katere smo terjali za napačne zneske ali pa če imajo napačne naslove, vljudno prosimo, da nam to sporočijo, da pomoto popravimo!

● Zahvala. Vsem našim poverjeništvom in cenjenim naročnikom, ki so sodelovali pri akciji za nabiranje novih naročnikov, se ob tej priliki prav iskreno zahvaljujemo!

Srečno in uspeha polno Novo leto

želijo cenjenim gostom in odjemalcem:

Parni in umetni mlin

J. Zadavec

V SREDIŠČU OB DRAVI

Viktor Maček

trgovina z železnino, manufakturo in
špecerijo

SLOV. BISTRICA

Metod Senčar

trgovina z mešanim blagom

ŠTRIGOVA

Fr. Senčar in sin

trgovina z mešanim blagom

LJUTOMER

telefon šte. 3

Ivan Hodnik

mesarija in gostilna

SREDNJA VAS V BOHINJU

Viktor Kukovec

trgovina in mlin

LJUTOMER

Mihael Rasteiger

gostilničar in mesar

SLOV. BITRICA

Venčeslav Vilar

trgovina z mešanim blagom

LJUTOMER

Roza Sorčnik

gostilničarka in mesarija

SLOV. BISTRICA

Hotel in restavracija

„BEOGRAD“

Slov. Bistrica

Ivan Pečnikar

trgovina z vinom in gostilna

SV. JAKOB OB SAVI

Roza Pecrik

trgovina z galanterijo in papirjem

SLOV. BISTRICA

Franc Kastelic

trgovina železnine in špecerije

NOVO MESTO

Franjo Kac

trgovina s špecerijo, manufakturo in
železnino

SLOV. BISTRICA

Srečno novo leto želi

Lojze Škerl

Maribor

Franc Grad

gostilna in zaloga vina

ZGORNJI KAŠELJ

Maks Zaff

trgovina s špecerijo, manufakturo in
železnino

SLOV. BISTRICA

Triumf čevlji

Ljubljana, Miklošičeva cesta 12

nasproti hotela »Union«

Srečno in uspeha polno Novo leto

želijo cenjenim gostom in odjemalcem:

Rok Berlič

mizarsko strojno podjetje

LJUBLJANA, Celovška cesta 287,
p. Št. Vid

Anton Globočnik

gostilničar in trgovec

ZG. OTOK PRI RADOVLJICI

Ignac Tome

Moravče

Stanko Lenarčič

posestnik in trgovec

NOVA VAS PRI RAKEKU

Boris Veselič

zaloga Laškega piva za Gornjo Rad-
gono, Mursko Soboto, Ljutomer, Or-
mož, Čakovec in Varaždin

ORMOŽ

Ivan Zaletel

žganjarna in gostilna

ŠT. VID NAD LJUBLJANO

Ivan Mastnak

trgovina z manufakturo in konfekcijo

CELJE, Kralja Petra 15

Vesele praznike in srečno novo leto
želi

„Lutz“ = peči

RUPENA IVO

LJUBLJANA VII.

S. J. Rozman

trgovina z mešanim blagom

ŠT. VID NAD LJUBLJANO

Franc Kosmač

stavbeno podjetje

ZGORNJE GAMELJNE,
p. Št. Vid nad nad Ljubljano

„Staklo“ B. Tober

ŠT. VID NAD LJUBLJANO

telefon 734

Peter Šuštersič

trgovina z vinom in gostilna

SENIČICA-MEDVODE

Karl Štuklek

mizar

CRET PRI CELJU

Zdravko Budna

splošno urarstvo

NOVO MESTO, Ljubljanska cesta 16

A. Petek

manufakturna in modna trgovina

CELJE, Prešernova ulica 21

Ignac Kuhar

mesar in gostilna

ZGORNJE DUPLJE

*Mnogo sreče v novem letu želi
svojim odjemalcem*

Kmetijska družba

SKLADIŠČE MARIBOR

Meljska cesta 12

V vsakem kraju iščemo

→ **zastopnike** ←

za prodajo koles, motornih koles, šivalnih strojev, radio aparatov i. t. d.

Primeren postranski zaslužek za kmetijske fante. Predizobrazba ni potrebna.

Dela se lahko v prostem času. Vsa navodila in poduk daje firma.

Ponudbe z označbo „Zastopnik“ pošljite na upravo „GRUDE“ v Ljubljani,
Pražakova 11.

Razne vrste

ZDRAVILNIH ZELIŠČ

kupuje po najvišjih dnevnih cenah

KMETIJSKA DRUŽBA, r. z. z o. z.

v LJUBLJANI

Novi trg 3

Zahtevajte informacije – pošljite vzorce in ponudbe!

Uspešno novo leto želi

Zveza slovenskih zadrug

r. z. z o. z.

v Ljubljani

Srečno in uspeha polno Novo leto

želijo cenjenim gostom in odjemalcem:

METOD SENČAR
trgovina z mešanim blagom
STRIGOVA

GUSTAV OZMEC
lastni vinogradi
ORMOZ

MEDIČ-ZANKL
tovarna olja, lakov in barv
d. z o. z.
LJUBLJANA

JOŽE MALENŠEK
gostilna, žaga, mlin
TEZKA VODA

SUŠTERŠIČ PETER
gostilna, vinska trgovina
SENIČICA-MEDVODE

IVAN AVŠIČ
manufaktura
LJUBLJANA, Prešernova ulica

JANEZ CVETIČ
tovarna perila in manufaktura
na debelo in drobno
MURSKA SOBOTA

»STAKLO« B. TOBER
ŠT. VID NAD LJUBLJANO
Telefon 734

VALENTIN HLADIN
manufakturna trgovina
CELJE

IVAN ZALETEL
gostilna, žganjekuha, zaloga vseh vrst
likerjev
ŠT. VID-STANEŽIČE

ANTON PETEK
manufaktura in moda
CELJE, Prešernova ulica 21
(Dečkov trg)

ANDREJ ČEKADA
trgovina z usnjem
LJUBLJANA, Sv. Petra cesta 16

ROK BERLIČ
mizarsko strojno podjetje
LJUBLJANA, Celovška cesta 287,
p. Št. Vid

JOS. JAGODIČ
železnina in špecerija
CELJE, Glavni trg 14

KRAŠEVEC ALOJZIJ
trgovina z mešanim blagom
in gostilna
LIPSENJ 34 PRI CERKNICI

MIHAEL ŠEGA
kovaški mojster
LIPSENJ 42
GRAHOVO PRI CERKNICI

IVAN SLADIČ
mesarija
ŠT. VID NAD LJUBLJANO

HOTEL »POŠTA«
CELJE

AMALIJA MODIČ
trgovina in gostilna
GRAHOVO PRI CERKNICI

S. J. ROZMAN
trgovina z mešanim blagom
ŠT. VID NAD LJUBLJANO

ANICA BARAGA
trgovina z mešanim blagom
GRAHOVO PRI CERKNICI

FRANC KOSMAČ
stavbeno podjetje
ZGORNJE GAMELJNE
p. Št. Vid nad Ljubljano

Veselo novo leto želi

Ivan SEUNIG
TACEN ŠT. VID

Ali – ali

Da ne pride do nesoglasja, prosimo vse cenj. prejemnike „Grude“, ki ne mislijo postati naročniki, da nam mesečnik takoj vrnete z označbo

„nazaj“ – ne sprejemem!“

Kdor tega ne bo storil, ga bomo vpisali za rednega naročnika.

„Grude“ ne moremo brezplačno pošiljati in bomo naročnino brez ozlrov izterjali! Prečitajte na ovitku: „Uprava sporoča!“

„GRUDA“

**Nakažite naročnino
in morebitne zaostanke iz prejšnjih let!
Položnica priložena!**

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

1.

JANUAR 1940

XVII.

Tone Kresnik:

Križ ob gozdu

*Pomlad, pomlad...
Samotni križ
pobeša v burji se;
tja prek gozdov gre mrzli piš,
ugasne luči vse.*

*Pomlad, pomlad...
Moj bedni klic
se v burji izgubi.
Umrl spev je drobnih ptic,
na polju sneg leži.*

*Pomlad, pomlad!
Čuj, križa spev
čez polja bela grè:
Velikonočni svit objel
bo kmalu duše vse!*

*Pomlad, pomlad!
Ko njen bo vrt
ves v rožah zadehtel,
pod križem tem — nič več potr —
pomladi bom zapel!*

Joško Tomažič:

Premišlujte naše trditve!

**Kakšno korist ima lahko vsak mlad vaški človek
od Društva kmetских fantov in deklet?**

Ko zapuščajo fantje in dekleta ljudsko šolo, se nekaj časa čutijo svobodni in prosti, razrešeni vseh brig; toda hitro po tem se jih loti dolgočasje, ker se čutijo osamljeni. Telesno delo, v katerega jih okoliščine takoj vprežejo, jih ne zadovolji, potrebni so tudi duševne zaposlitve. Mladostna razgibanost išče za udejstvovanje

večjega torišča, kot ga v praktičnem vsakdanjem življenju prihaja na posameznika. Posebno ob nedeljah, praznikih in dolgih zimskih večerih se čuti mladina osamljena, išče si družbe in razvedrila. In prav tu se odpira za mladega človeka nevarnost, da zaide na slaba pota, saj ne pozna skušnjav, ki mu pretijo; za fan-

ta slaba družčina, gostilna s popivanjem, kartanjem in kegljanjem, dekle pa podlega nečimurnosti in slabim ženskim razvadam. Delo ji postane zoprno; čuti se vse preveč vezana v dolžnostih; njen ideal pa postane posnemanje meščanskega življenja: obleka po modi, šminka, parfum in podobno. Njeni razgovori so brezplodno klepetanje in obiranje. Možnost zaiti v slabo družbo, po kateri rada »glava boli«, je izredno velika.

Tu imajo organizacije vaše mladine — Društva kmetiskih fantov in deklet — sicer težavno, vendar za naš nadaljnji razvoj silno važno nalogo: mladino po izstopu iz šole zaposliti, dati ji priliko za nadaljno izobrazbo in ji nuditi možnost *poštene in zdrave zabave*.

Mladina, kipeča mladostne sile, se mora nekje izživeti. Slabega in kvarnega jo najlaže očuvamo s tem, da ji nudimo dobro zaposlitev, telesno in duševno. Zato je delo v organizaciji najprimernejše. Tu se vežba, vzgaja in meri svoje sile v zdravi tekmi: vsak bo pri društvu našel nekaj záse. Morda v petju, glasbi, kolesarjenju, smučanju, izletih, pozneje v čitalnici in knjižnici pri prebiranju zabavnih, strokovnih in znanstvenih knjig.

Izobrazba je temelj vsemu napredku. Prav v organizaciji se nudi kmetškemu fantu in dekletu edina možnost, da se izpopolnjuje potom tečajev, predavanj, čitanja, debatiranja, z vprizarianjem iger, na ekskurzijah in pri govorniških nastopih. Kdor opravlja pri društvu kakršno koli funkcijo, se mora za njo usposobiti, med tem pa se vzgoji v samostojno mislečega človeka, ki je ponosen na svoj stan, svoje delo in ki vse pojave v življenju presoja po svoji zdravi pameti. Le takšni bodo znali naše skupne pravice in zahteve zagovarjati z govorno ali pisano besedo. Skratka, tak človek je vedno in povsod na svojem mestu, dober in zanesljiv tovariš, vedrega čela tudi v težkih okoliščinah.

Nihče ne more oporekati, da ima mladina pravico do zabave, veselja in razvedrila. Mora pa biti poštena, kakor tudi koristna za njeno zdravje v skladu z moralo. Tudi to lahko nudi v primerni obliki le njena organizacija z izleti, kolesar-

jenjem, plavanjem, z nastopi v povorkah in tekmah v kmetškem delu; gledališke predstavo, godbo in petje pa že tako poznamo kot najprimernejše razvedrilo.

Fant in dekle, ki je 5 do 10 let deloval v svoji organizaciji, je uglajenega nastopa, vzglednega vedenja in ima smisel za potrebe skupnosti. V njem ni sebičnosti: skratka — postane odločen, delaven, brez znakov puhle bahavosti, zvijače in drugih slabih lastnosti. Ko se oddaljuje od mladosti, z zadovoljstvom gleda na svoje izvršeno delo in stopa v življenje usposobljen, utrjen in pripravljen na vse težave, s katerimi je združen odgovoren poklic kmetškega gospodarja in gospodinje.

Ko bo na slehernem slovenskem domu odločala tako vzgojena, zdrava in razumna glava, takrat upravičeno pričakujemo, da bo postala naša vas naselbina poštenih, svobodnih in neodvisnih ljudi in s tem zavednih in srečnih državljanov.

Груда — наш друг.

Naš sovražnik — naš gospod.

»Gruda« le krepí nas v veri:
naš ponos je kmetški rod.

Vsi stari in mladi
me berejo radi.

Kdo sem?

Ne delaj si truda!

Ime mi je »Gruda«!

Več sloge na vasi!

Slovenski vasi je potrebno, da se združijo. Opustimo medsebojno strankarsko sovraštvo. Grdo in škodljivo je, da kmet sovraži kmeta, saj morata oba trdo delati. Zatrmo kače, ki nas »šuntajo« le zato, da nas laže izžemajo in izkoriščajo! Mi, reveži, pa jim nasedamo in se v zagrizenosti sovražimo. Zadnji čas je, da nastopamo složno, posebno je potrebna sloga na vasi. Mnogo bo lažje, težko in naporno življenje kmeta, če si bomo medsebojno pomagali.

Naša društva naj vzgajajo člane v ljubezni do bližnjega. Marsikaj bomo še morali požreti, toda vse bomo prenesli; to nas mora še vzpodbujati k našemu vztrajnemu delu. Vedimo, da na svetu ni ničesar brez težav in muk!

Toda v našem delu bomo vztrajali. Vzgojiti se hočemo v zavedne ljudi, ki se ne sramujejo svojega trdega dela. Potem bomo zahtevali tudi pravice, ki nam gredo in te bomo dosegli, kadar bomo združeni, saj nas je 80 %. Obračunali bomo s tistimi, ki nas radi naših žuljev zaničujejo in hodijo okoli

nas le zato, da jih spravimo h koritu, čeprav se jim o našem težkem življenju niti ne sanja.

Da se bomo združili, nas čaka še trdo delo. Preusmeriti ljudi, ki so napačno vzgojeni, ni lahko delo, toda počasi bodo sprevrneli, da imamo le mi prav. Potrudimo se, da bomo čakali uspehe naših prizadevanj. Samo pogledjmo vztrajnost Hrvatov! Že 40 let je minulo, ko sta začela delovati in učiti brata Radića in po tolikih letih vendar žanjejo uspehe svojega neumornega dela.

Mi se vzgajamo v naših društvih prosvetno in kulturno. Kajti le tedaj, če bomo dvignili kulturo vasi, lahko upamo na uspeh. Zato obsojamo delo tistih, ki pravijo, naj ostane kmet tak, kakršen je, ker dobro vemo, da »zarukanca« lahko vsak vleče za nos!

Nas pa v bodoče ne bodo več vlekli, ker sami presodimo, kaj je prav in kaj ni prav! Na slepo se nikomur ne pokoravamo, ker sami mislimo in hočemo tudi sami odločati — po svoji pameti in vesti!

Dašek: Denar in njegovi sorodniki

Nekaj o krizah

Beseda kriza pomeni nepravilen razvoj nekih dogajanj ali pa zastoj, ki je sam na na sebi tudi nepravilnost.

Torišča, na katerih se pojavljajo krize, so najraznovrstnejša, čeprav se v dnevnem razgovoru misli le na gospodarsko krizo, kadar rabimo samo besedo *kriza*. Če pa drugače mislimo, tedaj pa pravimo: *bolezenska kriza*, *politična kriza*, *mednarodna kriza* itd. Pogledjmo si nekatere. Kadar človek zbolí in se bolezen poslabša tako, da obstaja velika verjetnost skorajšnje smrti, pravimo, da je nastopila kriza. Prav za prav pa traja kriza že od početka bolezni, le da se o njej ne govori, dokler ni dovolj močna. Torej obstoji razvoj tudi pri krizi. Ta se pri vsaki vrsti krize drugače imenuje; tu bi bil najboljši naziv »zdravljenje ali bolehanje«. Če pogledamo bolnika v bolnišnici, vidimo, da visi nad njim neka tabla, ki kaže krivo črto in ko pride do bolnika zdravnik, jo ved-

no najprej pogleda. Ta črta kaže razvoj bolezni, ali boljše rečeno *razplet krize*.

Kriza nastane torej s tistim trenutkom, čim začne neka stvar delovati tako, kakor ji ni namenjeno ali zaželeno. V mednarodnem življenju nastane kriza s prvim nesoglasjem in traja do popolnega pomirjenja. Kakor zdravnik leči bolnika, tako je lečenje potrebno tudi tu. Lečenje pa je lahko temeljito, ali pa samo za silo (po domače se to reče, da mašimo luknje). S površnim — zasilnim lečenjem se kriza le ublaži, ali pa se napravi za nekaj časa nevidna, toda ta traja dalje in ob prvi priliki zopet izbruhne. Pravimo, da je kriza viseča — to je *latentna kriza*. Primer: Med dvema državama nastane mednarodni spor. S posredovanjem tretje države se pobotata na zunaj, v resnici pa ostaneta še nadalje v sporu in najmanjše nesoglasje obnovi stari spor v še večji meri. Torej kriza traja včasih tudi nevidno in tudi tu bi se dalo z neko črto naznačiti.

Vsaka kriza pa kaže neke zunanje ne-ljube znake, ki jim pravimo: *simptomi krize*. Pri bolniku so taki simptomi: povišanje temperature, bruhanje, krvavenje itd., pri mednarodnih sporih pa: zapora mej, prekinitev diplomatskih odnosov, gospodarsko zapostavljanje ali pa celo vojna. Ti znaki so torej različni in kažejo jakost krize. Kadar je kriza najjačja, govorimo o *akutni krizi*.

Nas pa vsekakor najbolj zanimajo gospodarske krize. Kakor pa je nešteto vrst gospodarskega delovanja (kmetija, trgovina, banka, borza itd.), tako je tudi več vrst gospodarskih kriz: *poljedelska kriza, trgovska kriza, denarna kriza, borzna kriza* itd.

Ker v gospodarstvu skoro nikoli ali boljše rečeno sploh nikoli ni vse tako kot bi si človek želel (včasih je bolje, včasih slabše), lahko zapažamo krizo vedno, le da je zdaj močnejša, zdaj slabša in mislimo, da je ni. Vse gospodarsko delovanje torej valovi in bi se dalo narisati s krivo črto, tako, kot je tista na tabli, ki visi nad bolnikom. Saj tudi često slišimo besedo: *val krize*. Ta kriva črta nam vedno kaže neko gospodarsko stanje (razvoj) z ozirom na: nihanje cen, zaposlenost, količino produktov itd. Iz te črte torej vidimo (po domače povedano) kakšni so časi, strokovno pa pravimo: kakšna je *konjunktura*.

Od početka krize, pa do njenega navideznega konca, traja en konjunktorni val, ki kaže spočetka polet, potem pa padec in zopet polet. Kadar je vzpon največji, govorimo o *kulminaciji*. (Za boljše razumevanje: tudi človekovo življenje ni nič drugega, kakor en sam konjunktorni val njegovih življenjskih moči. Od rojstva pa približno do 50. leta se vzpenja, dosega uspehe, postane to in ono, nato pa sledi neizbežen padec, kateremu se nihče ne more izogniti).

Tako je tudi v gospodarstvu. Nobena stvar ni večna. Tudi je treba vedeti, da kriza ni novejšega datuma. Vsem je znana svetopisemska zgodba o *egiptovskem Jožefu*, ki je razložil sanje o sedmih suhih in sedmih debelih kravah. To ni bilo nič drugega, kot vzpon in padec konjunktуре.

Tudi omenjena številka sedmih let ni brez pomena. Ljudje, ki proučujejo kri-

ze, pravijo, da traja tudi dandanes konjunktorni val sedem let.

Na koncu si oglejmo še simptome gospodarske krize: *nezaposlenost, nagli skoki cen* (draginje), *bančni in borzni polomi* itd.

Pripomnimo naj, da je nujno potrebno pričeti z lečenjem, čim se opazi tak simptom, kajti kriza je kakor rak, ki sam sebe žre. Če cene rastejo nesorazmerno z narodnim dohodkom, je nujno, da bodo ljudje manj kupovali. Če bodo manj kupovali, bo manj dela, torej manjša zaposlenost. Nezaposlenost pa zopet pospešuje krizo. Torej je krizo treba zdraviti — blažiti v vseh njenih pojavih, ker sicer delamo tako, kot če bi nosili z nasprstnikom vodo na ogromen plamen.

(Dalje prihodnjič)

Jože Danev:

Trije kralji

*Trije kralji so prišli:
Tone, Tine, Franceljček.
Vsi iz Dolge so vasi
v našo vas priromali.*

*Tone nosi zvezdo, koš;
Tine krono iz zlata;
Franceljček, ta črni mož
škatljo za denar ima.*

*Vsem pred vrati zapojo,
vsem želijo srečo, mir ...
Daleč, daleč še gredo,
kamor zvezda čez vsemir ...*

*Tone prosi nas potic,
da se rešimo vseh vic;
Tine kruha in mesa,
da nam Bog nebesa dá.*

*Trije kralji so prišli,
trudni našo vas obsli;
zebe jih in črni mož
v zimi tej je skoraj bos ...*

SLOVENSKA KMETSKA MLADINA NA DELU

Sv. Lovrenc v Slov. goricah

Naše Društvo kmetiskih fantov in deklet Sv. Lovrenc v Slovenskih goricah je priredilo od 2.—9. januarja t. l. dobro uspeli kuharsko-gospodinjski tečaj, ki se je vršil pri tov. Podhostniku v Juršincih. Tečaj je posečalo 12 tovarišic, članic našega društva, ki so kljub kratko odmerjenemu času neprimerno mnogo pridobile za svoj gospodinjski poklic. Da je tečaj tako izredno dobro potekel, je dolžno naše društvo, zlasti tovarišice tečajnice, zahvalo voditeljici, načelnici Ženskega odseka Zveze tov. Potočnikovi, ki se je v tečaju z vso požrtvovalnostjo trudila, da je vzgojila naše mlade tovarišice, bodoče gospodinje. Med kuhanjem so bila tu-

di predavanja iz vrtnarstva, higijene itd. Omeniti moramo še, da je voditeljica našega tečaja vršila vse delo popolnoma brezplačno, za kar se društvo tovarišici Potočnikovi na tem mestu še posebej zahvaljuje!

Zaključek tečaja se je vršil v torek zvečer, dne 9. januarja t. l. Nanj so bili med naše tečajnice in društvene člane povabljeni tudi starši udeleženk kuharsko-gospodinjskega tečaja. Večerja, katero so tečajnice odlično pripravile in servirale, istočasno pa njihovo lepo vedenje in dober nastop je prepričevalen dokaz, da je naš kuharsko-gospodinjski tečaj odlično uspel.

Franc Holc

Na sliki vidimo naše tečajnice, v sprednji vrsti pa sede: predavatelj tov. Toplak, predsednik društva tov. Holc, voditeljica tečaja tov. Potočnik in tajnik društva tov. Weingartner.

Vrhnika

Drugi redni občni zbor Društva kmetiskih fantov in deklet na Vrhniki se je vršil v nedeljo 14. januarja 1940 ob 3. uri popoldne v društveni sobi ob prav lepi udeležbi članstva. — Iz poročil društvenih funkcionarjev je bilo razvidno prav uspešno in živahno delovanje v minulem poslovnem letu. Poleg rednih sej in debatnih večerov je društvo uprizorilo tudi več iger. Z velikim uspehom smo priredili tudi tekmo kosecev. Občnega zbora se je udeležil tudi predsednik Zveze tov. Ivan Kronovšek in njen od-

bornik tov. Ernest Titan. Tov. Kronovšek je v svojem govoru pozival organizirano kmetško mladino še k složnejšemu in intenzivnejšemu delu. Ker le v tem bomo dosegli svoj namen: Združiti in dvigniti slovensko vas!

Z malimi spremembami je bil izvoljen dosedanji odbor. Tov. Jože Petkovšek je ostal predsednik, tov. Andrej Verbič pa tajnik.

Šulinci

Za predpust smo si vzeli za svoj načrt uprizoritev veseloigre »Vdova Rošlinka«.

Igrali smo jo 6. januarja t. l. pri lepem obisku občinstva. Igra, ki so jo igrali že na mnogih naših vaških odrih, je dosegla tudi pri nas lep uspeh.

Zdaj pa smo šli na delo za naš tisk, da se tudi pri nas razširi »Gruda«. Spoznali smo, da nas izobrazuje in vzgaja tudi tiskana beseda, zato bomo storili vse, da bo »Gruda« razširjena po vseh domovih našega okoliša!

Bizeljsko

Čeprav se le redko oglašamo, vendar naše delo v društvu ne počiva. Redno prirejamo sestanke s predavanji. Vse delo je razdeljeno na odseke, ki se brigajo in tekmujejo za svoj uspeh. Študirali smo komedijo: »Zadrega nad zadregom«. Razdelili smo si okraje za razširjenje našega glasila »Grude« po vsem bizeljskem okolišu in nabiramo marljivo nove naročnike, da bi tako tudi v tem oziru prednjačili. V vaški slogi in prosveti gradimo svojo pot!

Beričevo

Dramatični odsek Društva kmetijskih fantov in deklet je uprizoril 14. januarja t. l. v Kmetijskem domu v Beričevem zelo dobro uspelo ljudsko igro »Skopuh«. Domačini in okoličani so napolnili dvorano do zadnjega kotička. Igralci, med katerimi je dosti novincev, so se izkazali, da so svoje vloge dobro razumeli in doprinesli gledalcem res pravi užitek. Dramatični odsek bo naštudiral v zimskem času še več dramatičnih del, kar je dokaz, da je v mladih igralcih še dosti volje in vztrajnosti. Med odmori je kratkočasil občinstvo društveni tamburaški zbor, ki je igral kmetijske in narodne skladbe. Tako orjemo brez vsake tuje pomoči prosvetno ledino naše vasi.

Veliki Obrež

Naše Društvo kmetijskih fantov in deklet se pripravlja na uprizoritev ljudske igre »Vdova Rošlinka«. Vkljub velikim oviram bomo skušali vloge dobro naštudirati in prikazati tiste uspehe pri našem kulturnem delu, ki so nam mogoči. Neustrašeno stopamo za zelenim praporom za slogo in napredek vasi.

Gornji Petrovci

K delu, ki ga vršijo vsa Društva kmetijskih fantov in deklet v Prekmurju za dvig slovenske vasi, je tudi naše društvo prispevalo precejšen del. V nedeljo 7. januarja t.

l. smo uprizorili igro »Dve nevesti«, ki je prav dobro uspela. Bila je tudi dokaz, da hodi kmetijska mladina pri svojem prosvetno-kulturnem delu pravo pot!

Dramlje

Na sveti večer 24. decembra 1939 je naše Društvo kmetijskih fantov in deklet uprizorilo dramo »Rožmarin«. Igra, ki je v vseh ozirih dobro uspela, je žela med gledalci polno pohvale. Vsi nastopajoči igralci so svoje vloge zelo dobro rešili in dokazali sposobnosti v društvu izvežbane kmetijske mladine. Vse priznanje pa tudi režiserju. Kljub oviram gre delo naše zavedne kmetijske mladine krepko naprej. — S prosvetnim delom bomo nadaljevali in nabirali nove naročnike za naše glasilo — priljubljeno »Grudo«.

Sedaj se že tudi pripravljamo na uprizoritev »Radikalne kure« in smo prepričani, da bomo dosegli isti uspeh!

Puconci

Naše Društvo kmetijskih fantov in deklet je po prav kratkem razdobju uprizorilo igro. Tokrat izvrstno komedijo znanega srbskega pisatelja Branislava Nušića »Narodni poslanec«, ki jo je režiral tov. Štefan Kūhar.

V celoti je bila komedija, kljub omejenemu prostoru na odru, prav dobro podana, k čemur so pripomogli naši pridni igralci, zlasti pa tov. **Bela Kūhar**, ki je igral glavno vlogo gazde Jevrema. Igralci so bili kot vedno deležni pozornosti, kar je dokazalo številno občinstvo. Saj je skoraj polovica gledalcev radi pomanjkanja prostora ostala zunaj. S to igro so igralci pokazali, da nudi več kot se od njih pričakuje.

Igralci našega društva nameravajo — na splošno željo — igro ponoviti. Dobro bi bilo, da bi nastopili tudi v drugih krajih, kjer še mladina ne dela, oziroma, kjer nimajo izvežbanih igralcev. Tako bi ponesli smisel za prosvetno delo tudi tja, kjer se kmetijska mladina še ni zavedla svoje naloge pri preporodu slovenske vasi.

Borejci

Da zaključimo letno delovanje, smo imeli v nedeljo 17. decembra 1939 redni občni zbor. Poročila predsednika, tajnika in ostalega odbora so pokazala, da je društvo kljub raznim težkočam premagalo vse in prav pridno delovalo. Za bodoče leto smo si določili točen delovni načrt, ki ga hočemo

tudi izvršiti. Kajti spoznali smo, da naše kulturno delovanje krepi in dviga zavest kmetškemu fantu in dekletu!

Sv. Bolfenk pri Središču

Dramatski odsek našega Društva kmetških fantov in deklet vežba po Potrčevem prevodu srbsko narodno vaško igro v štirih dejanjih: »Voda s planine«, ki jo bomo v kratkem uprizorili.

V nedeljo, dne 7. januarja t. l. se je pod predsedstvom tov. **Joška Tomažiča** vršila seja in članski sestanek, na katerem so se obravnavale razne tekoče zadeve. Določil se je tudi minimalni delovni načrt, ki obsega: poleg sej še šest članskih sestankov in debatnih večerov, ena tekma v kmetškem delu, ena igra, dve predavanji in en izlet. Sprejet je bil tudi še maksimalni delovni načrt, ki obsega: 12 članskih sestankov, tri gledališke predstave, med temi ena spevo-igra, sedem debatnih večerov, šest strokovnih predavanj, kolesarsko dirko, tovariški družabni večer, vinsko trgatav grozdja, tri izlete in ekskurzije in slavnostno proslavo desetletnice društva s tekmo koscev in žanjic.

Čim se bodo svetovni dogodki umirili in pri nas gospodarsko stanje uravnovesilo, bomo pričeli z zgradbo kmetškega doma z dvorano in prostori za knjižnico, kjer bodo tudi druga naša društva našla potrebno streho in prostor, ki ga vsi zelo pogrešamo.

Škofja vas

V nedeljo 7. januarja t. l. je uprizorilo naše Društvo kmetških fantov in deklet v posojilnični dvorani v Vojniku veseloigro »Na ogledih«.

Uspeh, ki je bil dosežen, je največji, kar jih je bilo do sedaj, kajti vsi prostori v dvorani so bili popolnoma razprodani. To kaže, da je društvo našlo pravo pot do ljudstva. Režiser tov. **Čepl** je vloge dobro razdelil. Tov. **Vidmar** v vlogi »Ceneta« je sijajno rešil svojo bedasto-šaljivo vlogo, kar tudi odgovarja njegovemu temperamentu. Tov. **Vrečko** je prav tako dobro odigral svojo vlogo »Janeza«, le način njegove ljubeznjivosti ni bil dovolj mehak. Vsi drugi tovariši in tovarišice: **Klemenc**, **Vidmarjeva**, **Vrečkova** in **Ozebkova** so zadovoljivo igrali, kar so tudi gledalci potrdili z neprestanim ploskanjem in navdušenjem, ki je spremljalo potek komedije.

Da pokaže društvo svojo življenjsko silo, pripravljaja novo igro, katero bodo najbrže

igrali že prihodnji mesec. Upam, da bo ta še boljša od prejšnjih, kajti igralci, ki so sami kmetški fantje in dekleta, imajo zdaj več časa za učenje in vaje, kar jim je tudi edina duševna hrana in zabava.

Milan Kožuh

Sv. Lovrene v Slov. goricah

Ob priliki kuharsko-gospodinjskega tečaja, katerega je priredilo naše Društvo kmetških fantov in deklet, od 2. do 9. januarja t. l., nas je spotoma obiskal predsednik Zveze kmetških fantov in deklet v Ljubljani tov. **Ivan Kronovšek**. V nedeljo 7. januarja po pozni sv. maši se je zbralo preko 40 tovarišev, članov našega društva v prostorih tov. Podhostnika, kjer nam je tov. **Kronovšek** predaval o kmetški vzgoji in nalogah Društva kmetških fantov in deklet. Predavanja so se udeležile tudi udeležence kuharsko-gospodinjskega tečaja. Z velikim zanimanjem smo sledili izvajanju predavatelja in se še bolj prepričali o potrebi in važnosti našega dela. Saj edino mi odpiramo kmetški mladini oči, jo dramimo k zavesti in k pravnemu gledanju na življenje.

Središče

Pri nas smo imeli uspelo predavanje o debatnih večerih in delovnem programu. Predaval je Zvezin tajnik tov. **Ivan Nemeč**, ki nam je v lepo obdelanem govoru obrazložil pomen debate za izobrazbo našega človeka. Za predpustno sezono pripravljamo igro v treh dejanjih, ki naj prinese v našo vas tudi veselega razvedrila!

Poroke iz naših vrst

GRAHOVO PRI CERKNICI

Poročili so se: **France Intihar**, Bločice, s tov. **Rezko Kovačičevo** istotam; tov. **Francka Zadnik**, Bločice, z g. **Alojzjem Bajcem**, delovodjem tovarne v Martinjaku in tov. **Tone Kunstek**, Grahovo, s tov. **Marico Hribar** iz Žerovnice. Novoporočencem želimo na življenjski poti mnogo uspehov in zadovoljstva!

ORLA VAS. Poročila se je tov. **Amalija Kajtner** iz Orle vasi pri Braslovčah s tov. **Ludvikom Štepišnikom** iz Trnave pri Gomilskem. Novoporočenca sta bila agilna člana in igralca pri Društvu kmetških fantov in deklet v Orli vasi in upamo, da bosta tudi v bodoče sodelovala! V zakonu pa jima želimo obilo sreče!

NAŠ SVET

MED IBROM IN MORAVO

I.

Praden prideš z vlakom v Kraljevo, po novi širokotirni progi iz Kragujevca, ali stari ozkotirni sem iz Stalača in Vrnjačke banje, opaziš izliv Ibra v Zahodno Moravo, ki z isto naglico kakor Ibar priteče nekje tam od ovčarske in kablarske tesni. Kakšne 4 km od Kraljeva je ta izliv Ibra v Zahodno Moravo, ki nadaljuje svoj krivi tok po precej široki dolini in se pri Stalaču združi z Južno Moravo v Veliko Moravo. Zemlja in tok številnih drugih rek nas v tem trenutku ne zanimajo toliko, ker hočemo le opisati deželo in zemljo, običaje in navade, ljudi in življenje na svetu med Ibrom in Moravo. Pri opisu bom uporabljal le besedo »Morava«, pri tem pa bom imel v mislih Zahodno Moravo, ki nosi tako lepo slovanško ime.

Lepa je ta srbska dežela med Ibrom in Moravo kakor vse naše pokrajine, ki jih je na zunaj v marsičem oblikovala roka našega človeka. Prav pri zlivu med Moravo in Ibrom leži prijazno mestece Kraljevo, ki se je v zadnjem času zelo razvilo. Tamkaj se križata dve progi, razvila pa se je tudi razna industrija (tovarna avijonov), kar je v veliki meri povečalo število prebivalcev. Kraljevo šteje okrog 10.000 prebivalcev in je po zgradbi staro (patrijarhalno) orientalsko mesto, ki se je deloma že moderniziralo. Poleg visokih dvonadstropnih hiš pa še stojijo številne, navadno nizke, na štiri ogle zveržene in, razumljivo, iz reda postavljene hiše, ki napravijo na človeka nekam čuden vtis. Pripomniti pa moram, da Kraljevo nima muslimanskih hiš, ki so zopet svojevrstna značilnost po orientalskih mestih našega juga kot na primer: Priština, Prilep, Prizren, Novi Pazar itd., ki jih bomo opisali v poznejših odlomkih. Za tip mest kakor je Kraljevo, je pač značilno, da imajo namreč široke ulice, redke in nizke hiše. Ulični tlak pa je iz okroglega kremenca, ki težko naložen voz trese in mrevari, da vsi sestavni deli drhtijo kot šibice na vodi. V zadnjih letih je zraslo v Kraljevu mnogo novih hiš, zato je mesto dobilo drugo lice, posebnost pa sta tudi obe

progi, ki se vijeta okrog severozahodne in severovzhodne strani mesta.

V vseh predmestjih, kjer vodijo ceste v mesto, čepijo značilne mitnice.

Tu pobirajo tako zvano kaldrmino (tlakovino za obrabo ulic), drumarino (cestnino) ali kakor je tudi pri nas v Ljubljani navada, mitnino. Ob petkih, oziroma sobotah, kadar je v Kraljevu semenj, je okrog mitnice večje sejmišče kot na glavnem trgu, ki je v Kraljevu skoraj popolnoma okrogel.

Iznad mesta se dviga prijazen hribček, na katerem že od daleč zapazimo veliko moderno stavbo, v kateri je najstarejša nižja kmetijska šola v državi. Lep in prijazen je hribček, naravnost krasen razgled ima človek na planino »Stolov«, »Kotlenik« in drugo gorovje, ki ga bomo v spisu še srečali. Kljub lepoti pa je zemlja na tem hribčku zelo težka in močvirna, kar povzroča vzornemu kmetovanju šole veliko težav. Na južni strani Kraljeva teče Ibar, čez katerega vodi lesen most in naprej cesta tja do samostana Žiče, kjer se je v srednjem veku kronalo sedem Nemanjičev (srbska vladajoča dinastija). Radi tega se samostan imenuje: Sedmivrata Žiča. Prvi je bil v tem samostanu kronan za srbskega kralja Stevan Prvovencani, za njim pa je prišlo še šest Nemanjičev, ki so ob priliki kronanja šli skozi posebno, nalašč za to pripravljena vrata v cerkev samostana. Na ta način je nastalo sedem vrat in od tod tudi »Sedmivrata Žiča«.

Na obeh straneh ceste, ki pelje do Žiče in planine »Stolovi«, se nahajajo vasi, ki so zelo različne, zlasti po zgradbi in raztresenosti hiš. Tik pod planino je žička ljudska šola, nekaj hiš in vaška gostilna. Okrog samostana, pred gostilno in ob cesti rastejo ogromne stare lipe, ki zlasti ob času cvetja krasijo okolico in pošiljajo blage vonjave daleč naokrog. Nekam mehko je človeku pri srcu, domačega se počuti, ko stopi pod ogromne lipove krone in uživa zrak, ki zelo spominja na ozračje naše Gorenjske.

Kadar odhite Kraljevčani v prvih majskih dneh na jurjevanje in se znajdejo v prijetnem objemu gozda nad samostanom,

takrat šele lahko človek v vsem obsegu občuti lepoto planine »Stolovi«, ki se stopničasto dviga proti višavam in skozi stoletja, že iz rimskih časov, pozdravlja Kraljevo. Tla so posuta z mehkim mahom; tudi bukovino in hrastovino pokrivajo v nižjih legah na severni strani debele plasti mahu. Pravcati brkati stari velikani strme v dolino in čakajo smrti, le zidovi Nemanjićev še vedno kljubujejo času in se nekam boječe stiskajo pod vznožje planine, da jih ne poruši vihar novega časa. Umirajo stara in rastejo nova drevesa, zato se lice planinskih grebenov ni veliko spremenilo. V senci tihih gozdov so skriti čudni ostanki jarkov, ki se v krivih črtah vrstijo drug za drugim in pričajo, da so se tod vodile hude borbe za svobodo, da so izmučene srbske čete korak za korakom odstopale in prepuščale svojo drago, s krvjo napojeno zemljo, grabežljivemu tuincu. Čudni so ti spomini, čudni in dostojanstveni so tudi gozdovi, ki bude človeku čudne občutke o trpljenju in borbah, katerih še do danes usoda narodom ni prihranila. V današnjih dneh imajo ti jarki iz zadnje svetovne vojne toliko večjo silo in vlečejo zdrav človekov razum v novo spoznanje, ki kliče vsem narodom sveta: čemu naj teče kri, čemu naj krivice ozdravljajo in blažijo nove rane, zakaj se ustvarja novo trpljenje bičanemu človeku?

Nihče ne odgovarja, nihče niti ne ve odgovora. Edino grobovi; nemški grobovi na hribčku iznad Kraljeva bi najbrže vedeli povedati, bi najbrže radi odgovorili, toda usoda razdrapanega človeka je šla preko njih in ni slišati njih turobnega glasu. Nemi križi stoje v vrstah, nekateri polomljeni, strohneli, med njimi se dviga kameniti spomenik z nemškim napisom, ki grozeče opominja današnjega človeka, da je grabež tuje zemlje najpodlejši zločin. največja krivica in višek človeške pokvarjenosti. Tiho in skromno pričajo mučeniški grobovi o človeških grozodejstvih, ki postaja z dvigom kulture vedno večja zver.

»Stolovi« v teh dneh uživajo sicer mir in tiho spé v snežni odeji, toda strelski jarki iz l. 1914. še niso izignili. Še vedno so ostala znamenja, kjer je tekla človeška kri. Nad planinskim grebenom se kljub temu dvigajo novi črni oblaki! Ibar šumi, teče, bratski objema Moravo, njune vode so se združile v enem koritu, brez sovraštva. — Kdaj bo spoznal človek svoje poslanstvo? Zakaj noče posnemati bratske ljubezni Morave in Ibra!?! Zakaj?... V odgovor so usta onemela in se zvila v trpek molk... Okrog nas, povsod, kjer koli se trudi človeški rod, pritajeno kliče turoben glas: dovolj je bilo človeške krvi!...

(Dalje prihodnjič)

Ban dr. Ivan Šubašić

Po sporazumu med Hrvati in Srbi je bil za prvega bana Hrvatske imenovan narodni poslanec dr. Ivan Šubašić, odvetnik iz Karlovca.

Ban dr. Šubašić je kmetski sin iz Vukove Gorice v neposredni bližini slovenske meje ob Kolpi v okraju Karlovac. Po končanem gimnazijskem študiju se je vpisal na teološko (bogoslavno) fakulteto, vendar ga je prekinila svetovna vojna, ker je bil poklican k vojakom. Bil je na raznih frontah, končno pa je prišel v ru-

sko ujetništvo. Tam se je pozneje pridružil jugoslovanskim dobrovoljcem, ki so se potem borili na solunski fronti in z zavezniško vojsko premagali avstrijsko-nemško armado.

Po svetovni vojni je s študijem nadaljeval. Odločitev, da se bo posvetil duhovniškemu poklicu, je spremenil in se vpisal na pravno fakulteto v Zagrebu. Ko je absolviriral pravne študije, se je odločil za odvetniški poklic. Prvo odvetniško pisarno je imel v Vrbovskem, ne daleč od svojega rojstnega kraja, potem pa se je pre-

selil v Karlovac, kjer je bil pred imenovanjem za bana odvetnik.

Ban dr. Šubašić se je udejstvoval v hrvatskem kmetsem pokretu in je pripadal Hrvatski seljački stranki (H. S. S.). Bil je v najožjih stikih s pokojnim voditeljem Stjepanom Radićem in s sedanjim voditeljem dr. Mačkom. Kot politik je bil med ljudstvom zelo priljubljen in je spadal v vrsto glavnih činiteljev stranke. Pri državnih volitvah l. 1935 in 1938 je kandidiral v okraju Delnice in obakrat zmagal z veliko večino. V političnem življenju se je odločno in vztrajno boril za

pravice kmetskega ljudstva in Hrvatov sploh. Kot jugoslovanski dobrovoljec je užival dr. Šubašić tudi v Beogradu precejšnje zaupanje. Zato je razumljivo, da je bil eden glavnih sodelavcev pri pogajanjih za sporazum. Svojo posredovalno nalogo je izvršil spretno in tudi uspešno. Saj se je več sestankov med dr. Mačkom in Cvetkovićem vršilo v hiši na njegovem posestvu v Vukovi Gorici. Zato je bilo pričakovati, da bo prav dr. Šubašić, ki je že poprej, posebno pa še pri pogajanjih, pokazal veliko aktivnost, postal prvi ban banovine Hrvatske, kar se je tudi zgodilo.

Hrvatski ban ima veliko oblast. Odgovoren je samo kralju in bodočemu hrvatskemu saboru, za katerega je volilni zakon že podpisan. V njegov delokrog spadajo vsi posli, ki ne pripadajo skupnim državnim zadevam. Zato je njegov položaj višji in pomembnejši od ministra, ki ima pri upravljanju države le omejen delokrog.

Po njegovih dosedanjih ukrepih lahko ematramo bana dr. Šubašića za energičnega moža. Razumeti moramo, da ima velike težave, zlasti v teh razrvanih časih. Opazimo pa lahko že sedaj, da bo dosledno vodil politiko načel Hrvatske seljačke stranke in se hrvatskemu kmetškemu ljudstvu in nižjim slojem obetajo boljši časi. Saj stoji novi ban na stališču, da mora imeti vsak človek, ki dela in trpi, tudi jamstvo za dostojno življenje.

Z naše strani jim želimo, da bi po težkih preizkušnjah uspeli

Slike iz japonsko - kitajske vojne

Mlada junakinja

Oddelek japonskih vojakov koraka skozi porušeno kitajsko vas. Tu in tam je videti nepoškodovane kočje iz kamna, zapustili so jih prebivalci, ki so pobegnili v gore. Povsod je videti globoke jame, ki so jih napravile japonske bombe in granate. Vse povsod nalletite na odvržene dele obleke in stanovanjskih predmetov, ki so jih japonski vojaki naropali po kitajskih domovih in jih niso mogli vzeti s seboj.

Nenadoma se začuje izza nekega griča odsekano regljanje strojnice. Nekaj Japoncev pade. Kratko povelje in japonski konjeniki se spustijo proti griču. Strojnica ropoče dalje. Ko pridejo Japonci bliže, padejo med nje ročne granate. Šele ko je navalil ves oddelek, se jim posreči pripraviti strojnico do molka. Poleg strojnice so ujeli Japonci štiri mlade Kitajce v zamazanih in raztrganih oblekah. Pripeljali so jih na strmo

Kitajska deklica

obrežje Jang-tse-ja ... Strel, za njim naslednji ... drug za drugim so strmoglavili Kitajci z obrežja in izginili v valovih. Zadnji pa ni čakal, da pride vrsta nanj. Sunek prožnega telesa — skok — in voda je zašumela prej kot je sledilo povelje japonskega častnika za strel. Sledilo je divje streljanje, vendar zaman.

Begunec je bila deklica Ma Su — izvrstna plavalca — iz Nankinga. Njene starše in

njenega brata so Japonci pobili, zato se je deklica pridružilo partizanom (četnikom).

Ma Su je dospela v Nanking, kjer se je nastanil majhen oddelek kitajske armade. Bližale so se petkrat močnejše japonske čete. Poveljnik kitajskega oddelka, Čan, je uvidel brezupnost boja, toda izprazniti mesto bi pomenilo izročiti prebivalstvo krvoločnim Japoncem. Kaj storiti? Po kratkem posvetovanju s poveljniki in Ma Su, je bil načrt izdelan. Dva poveljnika sta dobila nalogo podminirati nasip kanala. Mine so bile opremljene z mehanizmom za avtomatično sprožitvev.

Uro pozneje se je približalo Japoncem mlado, lepo napravljeno kitajsko dekle, ki so nekaj milj pred mestom počivali v kotlini. Dekle je zaprosilo za razgovor s poveljnikom.

Da ima izvrsten načrt, je dejalo dekle poveljniku in da hoče Japoncem oskrbeti lahko zmago — po ozki, neznanu poti preko kanalskega nasipa bi neopaženo pripeljala japonski oddelek v mesto. Mesto bi bilo moči v trenutku zavzeti. Dekle je pojasnilo, da je hčerka nekega tovarnarja, katere mu so kitajski vojaki upepelili tovarno za porcelan in da je polna mržnje do kitajske armade.

Japonski oficir ji je verjel. Dekle naj bi samo kazalo pot japonskemu oddelku. Takoj so se dvignili na pot. Neopaženo je gledala Ma Su na svojo zapestno uro in vedno bolj pospeševala korake. Bil je tudi že skrajni čas. Dosegli so kanalski nasip.

Kitajska vas ob Vangpoju

Tedaj je Ma Su nenadoma zakričala Japoncem:

»Maščujem se za svojega očeta, za brata, za tisoče vaših nedolžnih žrtev! Maščujem se za domovino!«

Franc Šebjanič:

Slovenci v Ameriki

Zakaj se zanimamo za naše rojake?

V otroških letih sem često prisluškoval pripovedovanju starejših Kanižarčarjev¹ o »Amerikanarjih« iz naše ulice, ki se v daljni Ameriki bašejo z dolarji; velikokrat je vedel kdo še kaj povedati o kaki dolarski pošiljki. Toda koga izmed otrok bi te stvari zanimale, razen tistih, ki so imeli v Ameriki kakega strica!

Nekega poletja pa se je vendar zgodilo drugače. Sosedovi so kar nakrat dobili obisk — iz Amerike. Prišel je namreč nek sorodnik. — Paglavci smo prav tako kot odrasli tiščali vkup, spraševali in špičili ušesa: slehernik je hotel kot »mož« govoriti z »Amerikanarjem« — baje z lepimi dolarji — ga na lastne oči videti in občudovati. Da, prilik je bilo mnogo in takrat sem si tudi jaz prvič dodobra zapomnil »Amerikanarja«. Nekam stisnjena čepica na glavi, v gačniku² široke in globoke hlače, ki se proti spodnjemu koncu vedno bolj zožujejo ter žilnate roke z bleščečimi prstani; nasmijan obraz. Seveda, otroci smo bili navdušeni tudi nad velikimi, okovanimi kovčegi, nad lepo harmoniko, ki je v »Amerikanarjevih« rokah zdaj dan za dnem pela po gumnih,³ kjer se je na mrtvo plesalo in pilo; bil je pač čas mlačve.

»Amerikanar« mi je bil odslej pogosto v mislih. Pri tem sem se celo spomnil davnega črno obrobjenega pisma, v katerem je bilo zapisano, da je postal nek moj sorodnik žrtev tovarniške eksplozije, da je tako rekoč zgorel... Pozneje nekoč sem tudi z zaskrbljenostjo opazoval zgaranega

Bobneča eksplozija min je preglasila njene zadnje besede. Ogromni oblaki so se dvignili v zrak. Ma Su je sicer našla smrt pod razvalinami skupaj z Japonci, toda rešila je svoje rodno mesto Nanking.

starca, ki se je vrnil iz Amerike, pa brez dolarjev. Še za potnino so mu morali plačati.

Danes so ti obrazi skoraj docela pozabljeni; »Amerikanarjev« ni več. Zdi se, da se je Amerika pomaknila še za en ocean dalje od nas in našega življenja. Moralo bi pa biti narobe, zakaj okrog 300.000 naših ljudi, Slovencev po krvi in po materinski besedi, živi v Ameriki, kjer »so nam izginili«, kjer »več ne doseže jih naše oko...«, kot pravi pesnik Župančič. Tristo tisoč naših ljudi! V zdajšnjih časih niso to samo suhoparne številke, kar tudi nikdar ne bi smele biti — za temi številkami so srca in roke, katerih žulji so rešili marsikatero slovensko domačijo pred bobnom, roke, ki so danes potrebne bolj kot kdaj prej slehernemu malemu narodu. Njih krvavo prisluženi denar na tujem, v »novi domovini«, pa je vložen tudi v marsikatero svetlo stavbo in društveni dom na našem podeželju, v nešteto oralov slovenske zemlje.

Poleg tega pa so nam, Slovincem, ti naši »Amerikanci« posredovali še veliko dobrin »Novega sveta«, dajali vzglede in med kopico narodov na svobodnih ameriških tleh mnogokrat delali čast svojem malemu narodu majhnih kmetov in delavcev. Vse to so že stvari, ki govore ne samo za upravičenost našega zanimanja zanje, temveč tudi za spoznavanje razmer in okoliščin, v katerih živijo v Ameriki in za čim tesnejše odnose z njimi.

Narodnostno smo jim dolžni še mnogo več, posebno po dvajsetih svobodnih letih nič kaj velike in zavidljive skrbi za njihov narodnostni obstanek. Izselskiška zbornica, ki smo jo dobili tako rekoč ob dvanajsti uri in slične organizacije jim v tem pogledu ne bodo dosti pomagale, če ne bo pomagal ves narod, zlasti pa slovenska mladina, ki naj bi imela v mislih po-

¹ Kanižarčar = stanovalec ene izmed murskosoboških ulic

² gačnik = zgornji del hlače

³ gumno = prostor, kjer se shranjujejo vozovi

seбно svoje vrstnike, v Ameriki rojeni drugi, tretji rod naših izseljencev, o katerih pa že skoraj ne more biti govora, da bi bili še narodnostno trdni. Tujina je pač v tem oziru kruta mačeha... Če je velikim narodom mar že za enega svojega človeka v bližnji ali daljni tujini, bi to tembolj moralo biti nam, ki nas je malo in so nas vrhu vsega še raztrojili. Mejniki potemtakem niso samo na slovenskih tleh, pod Triglavom, Karavankami ali kje ob Srebrnem bregu. Ne drobci narodnostne mejne črte teko tudi med milijonskimi ameriškimi mesti, naselji in samotnimi farmami.

V trušču ameriških tovarn, na zaraščenih prerijskih tleh ali kje v braziljskih pragozdovih utripa drobec slovenskega življenja, ki bi nam moralo biti v teh razburkanih časih še posebno blizu in v oporo. Kaj pa, to življenje je slej ko prej drugačno od onega v »starem svetu«, v Beli Krajini, Prekmurju ali drugod, kjer je kruh tako v žéli.⁴

⁴ žéli — kruh v žéli = kjer primanjkuje kruha.

Morje preprostih delavnih rok in umskih naporov ga je ohranjalo, izgrajevalo, da ni omrtvelo. Tisoč drugih ameriškikh stvari in prilik ga je spet za »svet onkraj velike luže«, za ondotne razmere primerno oblikovalo. Tako včeraj kakor tudi še danes. Verjetno je torej, — in tudi želeli bi bilo, če bi to ne moglo postati nujnost —, da to življenje le ne bo tako kmalu usahnilo, da bi kaj kmalu bilo potrebno postavljati spomenik tiskani slovenski besedi v Ameriki. Uspešno kljubovati temu pa je težko, to nikakor ne bi smela pozabljati »stara domovina«.

Zato se naj vsaj v bežnih obrisih seznamimo z novo usodo oremnogih Slovencev, ki jih je življenje iztrgalo iz slovenske sredine, o vzrokih njihove izselitve, s časovnim potekom njihovih preoceanskih poti in naselitvami. Prav tako pa bomo skušali opisati njihovo življenje z vsemi zanimivostmi in posebnostmi, ki jih ima na sebi dežela dolarjev, nebotičnikov in skoro neomejene svobode — skrivnostna Amerika.

(Dalje prihodnjic)

Veličastna skupina nebotičnikov v New Yorku (Njujorku)

KMETSKA ŽENA IN DEKLÉ, ZA NJENE ROKÉ IN SRCÉ

Cene naraščajo . . .

Vojno, ki se nam je pred meseci že tako grozeče približala, občutimo tudi pri nas, zlasti zaradi draginje. Iz dneva v dan se draži vse tisto blago, ki nam je v vsakdanjem življenju nujno potrebno, tako da tudi tiste družine, ki so do sedaj še nekako živele, že s strahom gledajo v bodočnost. Kje bomo jemali, če bomo hoteli živeti? Ali je tega res treba tudi pri nas, ko imamo še vsega dovolj? Kje so pravi vzroki nastale draginje? — tako in drugače se vprašujejo ljudje.

Tudi nas, ki smo kot gospodinje dolžne skrbeti za svoje družine, zanimajo pravi vzroki, saj nam že mala podražitev živil in drugih malenkosti naredi prav dosti skrbi v gospodinjstvu.

Nekateri pravijo, da je zaradi vojne na morju prevoz blaga zelo tvegan in zato dražji. Toda ta izgovor lahko velja le za tisto blago, ki ga je treba uvažati iz prekomorskih krajev. Dražje pa je tudi tisto, katerega pridelamo dovolj doma in tisto, ki ga dobimo iz sosednih držav. Tu pa že gre podražitev na račun vojnih dobičkarjev in spekulantov.

V trgovini je vedno tako, da blago lahko dražje prodaš, če kupci zelo povprašujejo po njem in da moraš popustiti, če je blaga toliko, da ga moraš ponujati. V vojnem času je povpraševanje po najrazličnejših vrstah blaga vedno zelo veliko. Bojujoče se države marsikaj potrebujejo: založene morajo biti z živežem, imeti morajo dovolj surovin za izdelovanje orožja, streliva, vojaških oprem itd. Vse, kar je uničeno, je treba takoj nadomestiti z novim. Vsi veletrgovci so pravočasno spoznali nastali položaj. Poskrili so svoje zaloge, češ, blaga primanjkuje, toda če boste dobro plačali, bomo že poskrbeli za vas. Komur pa se je posrečilo skleniti dobro kupčijo v inozemstvu, ta seveda ne bo hotel doma prodajati blaga po starih nizkih cenah. Tako so še prav posebno narastle cene tistemu blagu, ki ga pridelamo več kot ga pridelujemo in se bojujoče države zanimajo zanj.

Prvi, ki je zvišal ceno, je bil veletrgovec, za njim so jih seveda morali zvišati vsi, ki kupujejo pri njem, če hočejo živeti. Vsaka od nas je skoro doživela, da je pri trgovcu za nekaj dni zmanjkalo blaga, ko pa je prišla nova pošiljka, je bilo blago že dražje.

Država je izdala uredbo o pobijanju draginje. Vsak, kdor zadržuje blago z namenom, da ga bo dražje prodal, mora biti kaznovan. Imamo torej pravico, da naznamo oblastem vsakega trgovca, ki ga zasledimo pri spekulaciji. Toda, če pomislimo na to, kdo v resnici dela draginjo, bomo uvideli, da za uspešno pobijanje draginje nimamo dovolj moči. Res je, da najdemo tudi med malimi ljudmi brezvestneže, ki hočejo izkoristiti položaj. Take bomo tudi preganjali. Toda razumeti moramo mnoge male trgovce, ki jih kupčija komaj skromno preživlja in so postali le žrtve velike spekulacije.

Prav za prav se nad draginjo ne bi jezili, če bi v enaki meri naraščali tudi naši dohodki. Tisti, ki živijo od mesečnega zaslužka, so ponekod zahtevali pri svojih delodajalcih, da jim primerno povišajo plače. Vendar so v primeri z draginjo dosegli le malenkostno zvišanje. Nekateri delodajalci so zvišali zaslužek sami od sebe, a ne toliko iz zaskrbljenosti za življenje svojih uslužbencev kakor iz strahu, da bi bilo treba dati več, če bi uslužbenci sami zahtevali.

Mi, ki se ne moremo boriti niti za povišanje zaslužka in niti ne moremo odstraniti pravih vzrokov draginje, bomo med najbolj prizadetimi. Morda pa bomo kaj od svojih pridelkov malo dražje prodali? Pri nas prodajamo jeseni, saj komaj čakamo na pridelek. Letos smo prodajali še po nizkih cenah, le kupovali bomo po visokih. Če pa je komu še kaj ostalo, tega bodo že dobili naši stari znanci — prekupčevalci pravočasno v svoje roke in ga ne bodo izpustili, dokler bo kaj imel za prodajo.

Tako se nam zdi, da si ne moremo pomagati in vendar bi si morali. Nič ne pomagajo uredbe, niti ne seje odločilnih mož, ki jih

oblasti sklicujejo, če se od besed takoj ne pristopi k delu in se vojnimi dobičkarjem odločno ne stopi na prste. Če so ljudje, ki jim je to delo poverjeno, prepočasni ali premalo odločni, mora ljudstvo od države zahtevati, da to zadevo kot eno najnujnej-

ših čimprej uredi. Vojna prinaša tudi ljudstvu v nebojujočih se državah svoje gorje; zato si vojne nihče ne želi razen onih, o katerih smo slišali, da bogatijo na njen račun in so zato edini, ki imajo korist od nesmielnega prelijanja krvi.

Za bodoče MATERE

Skrbimo za zdravo potomstvo!

O rojstvu, o prehrani novorojenčkov in dojenčkov, o njih negi, o higijeni žene in dekleta so popisali že mnogo papirja, le žal, da je vse to veliko premalo prodrlo med kmetijske matere in dekleta. Razni zdravniški pregledi in statistike nam kažejo, da so nekatere bolezni bolj razširjene na naši vasi kakor v mestih. Pa ima dežela bolj zdrav, neokužen zrak in več sonca, mleka, sadja itd. Res je, da je tu danih največ dobrin, ki jih narava sama daje za ohranitev zdravja, le da te dobrine niso vsem materam v enaki meri na razpolago ali pa so zaradi nevednosti mnogih mater nepravilno izrabljene. Kmetijske žene navadno niso dovzetne za »novotarije«, a to le zato, ker jim nihče ni znal na primeren način pokazati, kako koristne bi bile marsikakšne nove metode za zdravje in rast njenih otrok.

Namenile smo se, da bomo v bodočem letu prinašale pod tem zaglavjem najpotrebnejše, kar naj kmetijska žena ali dekle ve: o higijeni žene v vseh dobah njenega življenja, od najnežnejše mladosti in menstruacije (t. j. mesečnega perila), nosečnosti, porodov — prav do starosti; dalje o postanku otroka, o pravilni prehrani in negi novorojenčka ter malega otroka. Kljub temu, da nam človeška družba dostikrat ne nudi najpotrebnejših sredstev za odgojo najmlajših, se moramo v tem oziru izobraževati, da bomo znale izkoristiti vsaj to, kar imamo na razpolago. Našo prvo dolžnost: žena bodi dobra mati, moramo izpolnjevati. Izpolnile pa jo bomo le, če bomo pripravljene opustiti marsikak star predsodek in se oprijeti novih preizkušenih načinov. Istočasno pa borbe za boljše življenje kmetijskega človeka tudi ne smemo zanemarjati, kajti šele takrat bodo lahko vse do-

segle primerno izobrazbo in jo bodo lahko tudi vsestransko izkoristile.

Marsikatera žena ali dekle kaže ob vseh teh vprašanih veliko škodljive sramežljivosti. Smo pač tako vzgojene in mislimo, da je o takih stvareh najboljša molčati. Toda, zakaj bi se sramovale tistih stvari, ki so popolnoma naravne. Koliko primerov najdemo v življenju, ko si je dekle ali žena za vedno pokvarila svoje zdravje in to samo zaradi nepoučenosti, ker ji je bilo nerodno vprašati izkušenega človeka za svet. Tu gre vendar za naše zdravje, od katerega je odvisno tudi zdravje naših otrok in sploh zdravje vsega naroda!

Če bo imela katera od tovarišic v tem oziru tudi kakšno vprašanje, naj ga nam pošlje. Odgovorili ji bomo ali v »Grudi« ali pa pismeno, kakor bo želela.

ŠIVANJE IN ROČNA DELA

Kapuca

je zelo primerno pokrivalo za hladne zimске dni. Zanj rabiš 1 štreto srednjedebele volne v barvi po okusu, oziroma v barvi, ki je v skladu z barvo tvojega plašča, 1 štreto angora volne svetlejšje barve in igle št. 3. Če hočeš, da bo kapuca cenejšja, vzemi namesto angora volne navadno, tudi svetlejšje barve.

Na iglo nasnuj 120 petelj in pleti same desne na pravi in narobni strani, dokler ne dosežeš širine 15 cm. Potem začni s sne-

manjem, na vsakem kraju igle po 10 petelj. V začetku igle zaključi najprej 10 petelj, popletli do konca ostale petlje in ko pleteš nazaj, zaključi zopet v začetku 10 petelj. To delaj tako dolgo, da boš imela na igli samo 20 petelj. Teh 20 petelj zaključi nankrat.

Sedaj nasnuj na pletilko 20 petelj iz angora volne, oziroma iz volne druge barve, ki si jo namenila za rob. K tem petljam poberi na iglo z isto nitko še vseh 120 začetnih petelj pletiva, ki si ga pravkar končala. Na koncu nasnuj na iglo zopet 20 petelj tako kakor v začetku. Sedaj imaš na igli 160 petelj, od katerih se jih 120 drži začetne strani prejšnjega pletiva, po 20 petelj na vsakem koncu pletiva je namenjenih za trak. Pleti same desne na obeh straneh tako dolgo, da dobiš 2 do 3 cm širok rob, ki ga navadno zavijamo nazaj. Rob ima na obeh koncih traka, s katerima si zavežemo kapuco pod vratom.

Kapuco položi po dolžini čez polovico in jo zadaj sešij.

Na spodnji strani kapuco lahko obkvač-kaš, da se ti ob vratu ne razvleče. Če pa hočeš imeti zraven kapuce mali šal, napleti spodaj čez vso spodnjo širino kapuce do konca prvega in drugega traku 3 do 5 cm širok rob iz osnovne volne.

Taka kapuca je zelo poceni. Posebno, če vzameš namesto angora volne navadno, stane komaj 10 do 12 din. Je pa zelo praktična in tudi čedna.

*Pregovor tale naš velja:
Slovenec — vino brata sta,
namesto vina »Grudo« plačaj,
naš trud le skromno s tem povračaj!*

ŠIRITE IN PRIPOROČAJTE „GRUDO“!

Kaj vse lahko kuham?

● **Dušen ohrovt.** — Zreži paradižnik in čebulo na tanke rezance. Oboje popraži na vroči masti in prideni opran, zrezan ohrovt. To duši do mehkega. Na koncu prideni sesekljan peteršilj in česen. Potrosi malo moke, zalij z vodo, soli in popraj. Prikuha mora biti gosta in je zelo okusna.

● **Dušena repa.** — Repo zreži na listke ali kocke. Na masti zarumeni žličko sladkorja, prideni sesekljano čebulo in ko je vse sprazeno, dodaj še repo. Zraven duši še zrezan paradižnik. Prilij malo sode in pokrito kuhaj do mehkega. Na koncu prideni nekaj sesekljanega peteršilja in česna. Nato potrosi še z moko, še prepraži, zalij z vodo in pusti nekoliko časa, da vre. Soli in popraj; če pa imaš kaj smetane, boš jed lahko zelo izboljšala.

● **Prikuha iz cvetače.** Cvetačin (karfijola) cvet razreži in operi. Če so v njem mušice, ga pusti nekaj časa stati v mlačni, slani vodi. Potem ga daj kuhati v slan krop. V kozici napravi svetlo prežganje in prideni cvetačo z vodo vred. Mlade liste zreži na tanke rezance, jih tudi skuhaj in prideni prikuhi, soli, popraj in če imaš, dodaj nekaj smetane.

Prav tako kuhaj juho, samo da jo bolj zalij. Jedi iz cvetače so zelo dobre za bolnike.

● **Koruzna zlivanka.** — En liter mleka zmešaj s pol litra presejane koruzne moke. Prideni kakšno žlico stopljene masti ali ocvirkov, soli in vlij v dobro namazan pekač za mali prst debelo. Speci ob vročem ognju in deni na mizo. Bolj ko bo tanko, bolj bo okusno.

● **Pšenična zlivanka.** — Napravi testo kot za palačinke, iz mleka, jajc, moke in soli. Vlij v namazan pekač za pol prsta debelo in operi. Tudi ta zlivanka bo tem boljša, čim tanjša bo. Obe sta pečeni v četrtr ure in sta v Prlekiji zelo priljubljeni. Jedo jih po obedu kot polslastico.

Mežnar Brkljač

Že precej vode je preteklo po naših potokih in vinca po grlih, odkar sem odložil pisanje. Prav za prav je tako: pisal sem že, včasih dekletu, pa prijateljem in če vse povem, tudi svojemu stricu. Le »Grudo« sem odložil. Pa ne iz malomarnosti, kaj že! Vzroki so drugi in težji. Saj malomarnosti sploh ne poznam. Pač pa me je stiskala bolezen, grda in trdovratna, kakor so stari grešniki, katerim Bog pomagaj! Meni ni hotel, pa čeprav sem ga prosil, mu obetal spokornost in delal zaobljube. Ko le ni bilo od nikoder pomoči in utehe, sem se globoko zamislil. V tem zamaknjenju me je obšlo spoznanje, sicer že staro kot sveto pismo: »Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal!« Toda o tem se bomo pogovorili ob drugi priliki.

S starimi čitatelji se poznamo iz prejšnjih let, novim, ki jih v našem krogu prav lepo pozdravljam, pa naj vsaj približno povem, kako in kaj.

Ime vam je znano, doma pa sem iz vasi, ki ni poljanska in tudi ne popolnoma hribovska. Stoji na hribčku in že nekako zviška gleda na poljance. Na nasprotnem griču stoji naša podružnica, cerkev sv. Antona Puščavnika, ki mu po domače pravimo Kračnik ali pa Kračjek.

Poklic boste že uganili, saj veste, kdo je doma na bregovih?! Sem med tistimi, ki živimo iz dneva v dan pri žgancih, krompirju in kislem zelju in otepavamo koruzni kruh domačega pridelka.

Kar se dela tiče, smo pa najbolj vajeni motike, sekire in krampa. Delamo kakor povsod drugod iz potrebe in navade in se bojimo vraga, ki ne sme najti človeka brez dela! Ker računati tudi ne smemo, čeprav smo se nekaj učili, zato je naš delavnik zmerom enak in nam še stavkati ni treba.

Iz tega je približno razvidna naša blaginja, za katero nekateri skrbijo z največ-

jo ljubeznijo že desetletja, zraven pa se pitajo in si polnijo žepe. Po drugi strani pa nas uspešno tolažijo in priporočajo v razna varstva za ta in za »oni svet«.

Bogatašev in oderuhov ni med nami, vendar zavohajo vsako ugodno priliko in prav do nas stegnje svoje grabežljive roke z dolgimi prsti in naš seveda pošteno ogulijo. Tega so ljudje na vse zadnje že nekam navajeni kakor cigan ušivega kožuha.

Nekaj pa je le posebnega v našem kraju. To je patron naše podružnice, sv. Anton Puščavnik, ki slovi po svojem velikem vplivu v nebeškem kraljestvu. Upoštevan in znan je kot priprošnjik za zdravje prašičev; nanj se obračajo dekleta in obupane device z vročimi molitvami in prošnjami za ženine.

Pa ne samo to. Še drugo veliko moč ima naš patron. Pri izgubljenih stvareh, na katerih baje sedi sam hudič, da jih ne vidimo in ne moremo najti, je sv. Anton edina rešitev. S svojo močjo in blagoslovom prežene satana in naše iskanje ni bilo zaman.

Na svetu pa je že tako, da se zastonj nič ne dobi, razen brca v zadnjo plat. Tudi sv. Antonu se je treba na primeren način prikupiti ali odkupiti, da je naša prošnja in molitev bolj podprta in uslišanje bolj verjetno. Ljudje so se tega že tako privadili, da nihče ne napravi drugače.

Kakor sem omenil, pravimo sv. Antonu po domače Kračnik in sicer zato, ker mu tisti, ki potrebuje njegove pomoči in ki prosijo za zdravje pri prašičih, nosijo v dar suhe svinjske kračce. Dobro so tudi klobase ali drugi deli povojenega prašiča, vendar se držijo ljudje starih navad.

Kaj pa zaljubljeni? Za nje sicer ne vem, kakšne žrtve doprinašajo, če so uslišani... Slišal pa sem, da smo dobili spe-

voigro ali opereto: »Sv. Anton, vseh zaljubljenih patron«. V njej se mu poje hvala in daje priznanje v teh zagonetnih stvareh. Če je svetnik zadovoljen s takšnim načinom zahvale in odkupa, je pa druga zadeva in ne maram biti sodnik.

Zdaj pa še izgubljene stvari! Tudi tu je treba nekoliko pomazati, da nam svetnik uspešno pomaga. Kupiš svečo in jo med molitvijo prižgeš njemu na čast doma ali v cerkvi, pred njegovo podobo. Pri nas pa prižigamo sveče kar pred oltarjem, saj stoji v njem sam patron. Lahko pa se priporočiš še tako, da vržeš nekaj dinarjev, še boljši so seveda kovači, v svetilko, kjer gori pred glavnim oltarjem večna luč.

Kakšen je uspeh, vam pa ne morem povedati. Jaz ničesar ne zgubim, kar bi imelo kakšno vrednost, ker takih stvari sploh nimam in se zato nobenemu ne priporočam.

17. prosinca vsakega leta praznujemo god sv. Antona Puščavnika. Zakaj pade godovanje ravno na ta mesec, pa ne vem. Ljudje ostrih jezikov trdijo, da je prosinac najbolj pripraven, ker so koline že za nami, svinjske krače pa so že suhe in najbolj okusne.

Na ta dan je pri naši podružnici sveto opravilo ob osmih, potem pa litanije z blagoslovom. Pobožen svet se vsako leto zgrinja k nam — iz domačih in daljnih krajev. Posebno ženske priromajo iz vseh skritih hiš zapuščenih hribov, da bi se sv. Antonu prehudo ne zamerile.

Zgodaj zjutraj, ko je še vse v temi, se pričnejo vleči dolge procesije častilcev našega patrona. Glasno govorjenje in škripanje snega prekinja tiho zimsko jutro.

Ura je sedem. Pri sv. Antonu vabi... Dolgo in glasno zvoni, da ne more nihče preslišati.

Pridružim se tropi ljudi. Vsak nosi krače. Moškim gledajo iz žepov, ženske pa so jih nadevale v cekarje — eno, dve in še več. Godrnjajo nad dolgim zvonjenjem in se hudujejo nad Brkljačem, ki je mežnar pri sv. Antonu. Pa imajo prav! Danes, ko vsi vedo za mašo, zvoni brez prenehanja. Ob drugih dneh, ko ljudje niti za uro ne vedo, pa nekajkrat pocinglja ali pa

sploh pozabi! »Danes gre za krače«, med smehom odgovarjajo drugi!

Pri cerkvi se vse gnete. Brkljač skače ves iz sebe sem in tja. Pripravlja koše in jih ureja v vrsto ob vhodu v zakristijo.

Vzhodnik ostro piha in reže blede in izčrpane obraze ljudi, ki so prišli od daleč. Slabo oblečeni čakajo v snegu na pričetek.

Zazvoni. »Župnik je prišel«, šepetajo med seboj. Brkljač že komaj čaka, da bi se ostresel velike odgovornosti pri prevzemu krač.

V tem trenutku že prispe star, sključen in dobrodušen župnik. Ljudje se brez opomina in brez vsakega znamenja kot prejšnja leta uredijo v vrsto. Koj nato pa že krače na svojstven način ropčejo v velikih koših. Brkljač, ki stoji za njimi in nekako nadzira ljudi in krače, se ne more umiriti. Zdaj gleda ljudi in ocenjuje njihovo dobrotljivost, zdaj masne krače in na debelo požira sline. Župnik stoji ob strani in čita brevir. Prav nič ga ne motijo verniki, ki se gnetejo drug za drugim. Vrsta darovalcev, ki se pobožno ozirajo v sv. Antona v glavnem oltarju, se vleče in krače venomer padajo v globoke koše. Polnijo se, drug za drugim. Ko je darovanje zaključeno, mi stopijo koši bolj živo pred oči. Štejem: eden, dva, tri, ... sedem. Joj, sedem košev svinjskih krač, vmes pa kakšna klobasa. Zamislil sem se prav globoko, da sem komaj slišal zvonec ob pristopu župnika. Maša se je pričela. (Dalje)

*V nedeljo vsak se rad spočije,
da novih si dobi moči;
kdor rad veselja mnogo užije,
ta »Grudo« brž naj naroči!*

SREČA V VALOVIH

POVEST

I.

S ceste, ki pelje od Batinske skele proti Somboru, je vročega dne opazoval Mato Škrbič valovanje konoplje. Lahen vetrič je pihal čez polje in pekočemu soncu nekoliko zmanjševal toploto. Velik stoletni hrast je stegoval svoje ogromne veje čez cesto, zato je bilo Škrbiču kar prijetno v senci. V sebi je čutil moč in posebno toplo razpoloženje. Pogled mu je zaneslo proti Donavi, kjer se zajeda odvodni kanal, pa počez proti Somboru in zopet nazaj proti gozdu, ki je v daljavi mejil na Škrbičevo njivo s konopljo. Tudi gozd je bil Škrbičev; pošten gozd prav čedne hrastovine in kanadske topole. Možu se je toplo razlilo v prsih, da bi se kar zakadil v valujočo konopljo, ki je po polju tako skrivnostno šumela. Šest hektarjev je je bilo in je predstavljala pravcato zeleno morje. Škrbičeva konoplja namreč ni bila kar tako; to si lahko mislite! Poprej je bila tamkaj krčevina, potem en pridelek koruze, sedaj pa je pognala tako velika konoplja, da je Škrbiču srce kar igralo od veselja. Čez dva in pol metra je bila visoka; listje črnoceleno, stebela pa tanka, da si boljših želeti ne moreš. Škrbič je v mislih računal in se sladko smejal.

»Pet, osem, do dvanajst vagonov bo suhe! Nikdar še nisem imel takšnega blaga!»

»Preneta reč!« Popraskal se je za ušesi in stopil s ceste.

Ni mogel vzdržati. Počutil se je kakor fant osemnajstih let. Kar zaplesal bi. Stopil je do njive, pobožal posamezne slamke in prislonil telo, da bi izmeril višino.

»Čedna konoplja, tako mi lanske nesreče! Letos pa mora biti žetev!«

Dvignil se je na prste, visoko stegnil desnico, toda konoplja je bila višja.

Narahlo je zagrgalo v grlu, zdrzil se je in obrisal potno čelo.

»Čedna konopljica! Ne, takšna še ni zrasla na moji njivi, nihče je nima v okolici, tako mi lanske nesreče!«

Pogledal je proti jugo-zahodu in nekje daleč opazil, kako se konoplja pozdravlja s soncem v višavah. Lice se mu je od radosti široko raztegnilo v dobrodušen mehak nasmehek. Škrbičevo okroglo lice, ki se je od lune ločilo samo po rdečici, se je smehljalo mehko in dobrodušno.

»Sto, dvesto tisoč bo dobila Nadja, morda tudi več!« je zamrmral pred se in pogledal okrog, da bi kdo nepoklican ne slišal njegovih misli, oko pa mu je obstalo na trati, ki je tako prikladno ležala ob cesti. Usta so mu zopet mrmrala, kar je donelo v duši:

»Hišo postavim Nadji, prav tu jo postavim, na tem mestu!«

Krepko je sunil v zrak, kakor bi se bal, da mu misel ne uteče, ker je imel Nadjo strašno rad. Zatrepetal je v mislih, da bi se njegovi krvi zgodila nesreča.

»Moja, kmetska kri!...«

Škrbičeve oči so zopet nehote odplavale na mogočno zeleno konopljo, ki je tako mogočno šumela v vetru, da ga je to šelestenje očaralo in prevzelo. Poleg stotih tisočev, ki jih naj vrže konoplja, se je Škrbiču naselil v dušo tudi občutek toplote. Lepa je bila ta njegova zemlja! Vsa polja, šest hektarjev konoplje, obsežna hrastovina v daljavi, vse je bilo njegovo. Prav tako koruza in požeta pšenica. — Kako bogato je letos rodila! Skozi polje sta bila speljana dva kanala in rezala njivo na dvoje, kar je delalo vitez, da valita dve mogočni reki zelene valove proti še močnejši Donavi. Misel na Donavo ga je sicer nekoliko preplašila, toda šumeča konoplja je pela svojo pesem in mehko božala Škrbiča po duši. Z vsemi pljuči je vzkliznil:

»To bo hiša!«

»Očeeeee!« se je zaslislalo za njegovim hrbtom nekje od daleč.

Škrbič se je obrnil in dvignil roko nad očesi, ker mu je sonce jemalo vid. Na cesti je zagledal žensko postavo. »Prav gotovo bo Nadja!« In že jo je spoznal po občutju in po pisani ruti! Pomahal je, naj pride, obkrožil usta z dlanmi, da bi slišala in zavpil:

»Nadjaaaa! Pridiiiiii, boš nekaj videlaaaa! Sem pridiiiiii, da...« Nadja mu je pomahala in stekla čez travnik, ki je ležal med njima. Škrbič je medtem položil sukno na tla in se zadovoljno zleknil na zemljo. Na levi strani mu je delala senco vrbovina, na desni pa se je odpirala ravnica daleč tja proti Bezdanu in vse do somborske ceste. Pred očmi mu je še vedno šumljala konoplja in se hkrati zlivala z njegovim hrastovim gozdom, ki je segal doli do Donave.

(Dalje prihodnjič)

Josef Knap:

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil Francè Gerželj — Ilustriral F. Bilkowský

Lansko leto smo začeli v »Grudi« objavljati zanimiv roman znanega češkega pisatelja Josefa Knapa, ki obravnava v svojih delih kmeta in njegovo življenje. »Puszta« je roman iz Podkarpatske Rusije, kjer kolonisti raznih narodov nadaljujejo svojo življenjsko pot. Tu so: Čehi, Slovaki, Rusini, Madžari, Cigani... Roman prikazuje resnično podobo njihovega življenja in njihovih borb z razmerami, ko si znova ustvarjajo dom sredi osušene pokrajine, kjer je bilo še nedavno močvirje in stoječa voda. Ker je lansko leto izšlo samo nekaj začetnih poglavij, novi naročniki ne bodo v ničemer prikrajšani. Sicer pa objavljamo kratek izveček iz vsebine teh poglavij, da bodo čitatelji lahko sledili razpletu romana. — Uredništvo.

Mladi učitelj Pluhar sedi pri mizi in piše. Naprosili so ga, naj bi napisal zgodovino naselbine kolonistov na Hosszugarondi, ki je dobila novo ime Stara Boutrad. Piše jo zato, da bodo nasledniki kolonistov vedeli za zgodovino svojih prednikov.

Na koloniji Stara Boutrad živi 42 kolonistov, ki imajo 713.72 ha zemlje, na eno kolonijsko naselbino pripada 17 ha. Tu si začenjajo kolonisti znova urejati življenje, zemlja je lepljiva in delo zelo naporno, ugreza se ljudem in živini. Ni dolgo, ko se je tu razprostiralo še močvirje. Prihajali so učitelji, nihče ni dolgo vzdržal v tem močvirju; ali pa se je pogubil. Le kolonisti so ostali. V njih je bilo nekaj, kar jim ni puščalo, da bi zapustili Puszto kljub židom, ki so jih hodili sem izkoriščati; kljub boleznim, ki so jih pogosto obiskavale, kljub vsemu.

Namesto ceste se je razlivalo blato, zveze s svetom so bile slabe. Jeseni in spomladi, ko je bilo deževje, niso mogli nikamor. Zapijali so se v dom, vsak s svojo usodo, ki so jo prinesli s seboj; tu jih je čakala nova, ki je vse enako tiščala, vse od prvega do zadnjega. Prišli so od različnih strani in z različnimi izkušnjami. Zagreblji so se v zemljo, v začetku plaho in nezaupljivo, kakor da se je boje, da ne bo mnogo rodila. S seboj so pripeljali družine, najštevilnejše pri Rusinih — vsak kup otrok. Pomagajo pa tudi drugim. Pomoč je potrebna. Nekateri so še brez žen. Šimon na primer in Vich. Drug k drugemu se zatekajo — po pomoč, po nasvete, iz samega dolgega časa. Tomek ima mlado ženo, dolgčas ji je v tej puščavi. Morala bi imeti družino. To bi jo morda privezalo na ta kraj, da bi pozabila puščobo. V Puszti se je življenje šele začelo. Komaj pol leta so tu. In prav nič ne vedo, kaj jim bo prinesla bodočnost. Zdaj Puszto šele začenjajo okušati.

»Nič ni bilo tam.«

Potem molčijo.

Tole pripovedovanje je kot nalašč zanje, ko se jim zdi, da so na izgubljeni sledi. Čutijo, kako jih vse to tišči in med seboj povezuje. Povezuje jih skupaj in o sebi ne vedo ničesar drugega kot morda kraje in poklice, iz katerih so izšli. Puszta je strla njih preteklost.

»Zdaj pa mi je tega ravno dovolj,« je odrezal nekega dne Šimon ter stikal po izbi za svojimi rečmi, ki bi jih stlačil v kovčeg. Vich ga je tiho gledal. »Kot vidiš, vas bom še danes zapustil.«

»Domov?«

»Proč, se razume.«

Vich se je odkaljal.

»Stane to precej denarja, žal. Pot. Sicer pa ne zanikam, da bi ne hotel tja pogledat.«

Za Moravkom je šel v Boutrado. Šimon pa je bil odšel, preden se je Vich vrnil.

»Za to, kar bo zavozil, bi se dalo kupiti pol krave,« je zvečer razkladal pri Snopkovih, ko so o tem govorili. Kljub temu pa je bilo čutiti, da ga vendarle žene ven, v svet.

Tudi stari je bil istega mnenja, kar se tiče stroškov za vlak.

»Že je nekje v Košicah ali za Košicami,« je dostavila Nanka.

Stari pa ima o njem svoje mnenje:

»Tale Šimon ni noben pravi gospodar. Pogledaj mu na čelo in roke, pa boš takoj spoznal, da ne spada med nas. Če pride k nam še več takih...«

»Veste, da tu ne bo tako, kot doma.« Tonek vstane ter hodi po izbi. Tu in tam se ozre na posteljo, kjer spita rusinska otroka. »To veste, da tako ne bo. Doma je bila vas iz enega testa, ki se je mesilo več sto let. Tole pa bo mešanica, saj vidite že sedaj. Tudi v kolonijah imate računarje, ki z zemljo niso imeli nikdar nič skupnega.«

Čez teden dni se je Šimon že oglasil v pismu. Pri Snopkovih so sicer čakali na Janovo pismo, prišlo pa je Šimonovo. Po-

pisoval je neko zabavo s plesom, imenitna družčina da je bila. Na programu pa ima še en tak ples. Iz sebe mora vendar izgnati ta podkarpatski smrad.

No, saj bi kmalu pozabili, da bo pust. Tudi v Kunovicah plešejo in dekleta imajo nove obleke. Nanka je napol odprla kovčeg ter s prsti kar tjavdan brskala po stvaréh.

V Haranglabu je bil ples kar v tobačni staji. Šli so pogledat. Tonek, Nanka in Vich. V kotu so cigani mučili svoje gosli in cimbele. Sicer pa telo pri telesu, čez vse pa oblaki glinastega prahu in potnega vonja. Čardaši so bili raztegnjeni kot ceste po puszti. Dva koraka na eno stran, dva na drugo, in spet naprej — kdor si je bil izmislil ta ples, je bil teptač grozdja.

»Tako smo torej tole videli,« je rekla Nanka, ko so se vračali domov, »in pust je za nami.« Potem je molčala vso pot. Tako je življenje.

Okoli sv. Jožefa je mraz odjenjal. Kakor spomladanski znanilci pa so krožili okoli Hosszúgoronda židi, agenti, cigani, dobavitelji stavbnega gradiva. Prvi je pred vsemi kolonisti prišel Šimon. Nenadoma je bil spet tu, spet tako lahkotno, in kako ste se tu kaj imeli ta čas.

4.

Nekega večera je prišla k Šimnovemu stavbišču ciganka, ki ni spadala k nobeni ciganski tolpi, cigansko dekle, ki mu je bilo videti, da je že cela žena. Šimon se je pogajal z dobaviteljem iz Kosine, ki mu je ponujal strešno opeko. Sonce je pravkar zahajalo. Žid in njegova dolga senca sta se ves popoldan vlačila za Šimonom. Ko je Šimon segel po delu ali šel nadzorovat ljudi na stavbi, sta se Žid in senca umaknila.

»Sicer pa sedaj sploh nimam časa,« je naposled dejal proti židu, ne da bi se zanj zmenil. Porasel obraz je neslišno izginitil. »In tudi ti se poberi ter pojdi za njim,« se je obregnil ob ciganko.

Rekla mu je, naj bi ji dal kakšno delo. O, takih je bilo tu že polno! Ciganskih družin je bilo tu okoli osemdeset, kakor da se rojijo na Hosszúgorondi. Pri stavb-

nem delu so izrabljali spore med cigani, ki so se zagrizli v ilovico kot drobnica. V taboriščih, postlanih in prekritih s slamo, je često prišlo do težkih izgredov. Kupili so si obolelo prase, zalivali pečenko z žganjem in se stekli.

Nekateri so delali na stavbah skoraj zastonj; vsak hip se jih je ponujalo toliko, da bi moral že zaradi njih zidati. Neprestano je odganjal s stavbe te zapoznele pomagace. Toda tale ciganka je imela tako dolge in mlade obrvi, da so ji zaslanjale skoraj pol lic. In naposled je vendar resnica, da na stavbi ni imel nobene mlade ženske.

Seveda ji ne bo dal toliko, za kolikor bo vračunal njeno delo, ko bo vložil prošnjo za stavbno posojilo. In tako jo je vzel na stavbo.

Toda ona je postopala in čakala na stavbišču še tudi potem, ko so drugi delavci že odšli.

»Kje bom spala,« je vprašala, ko se je pričelo temniti.

»Kako? Kje boš spala? Mar je to moja skrb? Še postlal naj bi ti, te slekel in položil v posteljo, kaj? Poberi se in pojdi domov, zjutraj lahko spet prideš.«

Toda ona nima tu svojega doma ter ne spada k ciganskim tolпам. Nazadnje je bila nekje za Gatom pri Črnem močvirju. V stavke je še vmešavala tuje besede, ko mu je vse to pripovedovala.

»Kaj? Nikjer nisi? Nobena baraka ali bajta?«

»Nobena,« je mirno ponavljala za njim.

»Kar tako? Puszta? Kaj?«

»Puszta,« je odgovorila.

»Puszta,« je živahno pritrdil kakor preiskovalni sodnik. »Saj ti je tudi videti. Po stepi ali kom že smrdiš. Pokaži, kaj imaš tole?« In ne da bi čakal, kaj bo na to rekla, jo je prijel za grud.

»Ta je tudi taka,« mu je ponudila še drugo.

»Pojdi torej nekam k ciganom ali v Haranglabo, saj vidiš, da se tu ne da spat. Dal ji je dve kroni. »Pri židu v Haranglabi ali Boutradi si kupi kruha. Sedaj pa izgini.«

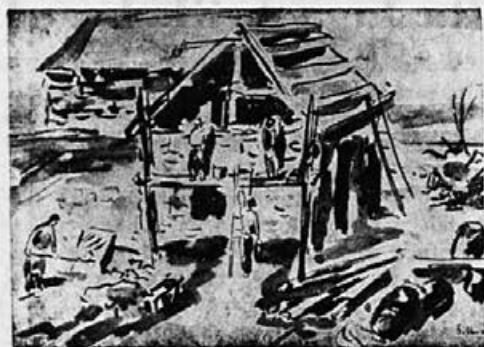
Tako se je zanjo zastrla zavesa pomladne noči, dočim je on na dlani še čutil dotik njenih grudi.

Zjutraj je spet prišla na stavbo. Ne da bi jo vprašal, kje je bila čez noč, ji je velel, kaj mora delati.

»Ko bomo položili v hlevu pod, boš lahko tam spala,« ji je še dejal.

Skoraj ves dan je pohajal po stavbišču ter opazoval, kaj delajo drugi. Snopkovim je šlo najbolj izpod rok, stavba je bila skoraj pod streho.

Stalno pa so prihajali novi kolonisti ter izstopali na batovskem kolodvoru. Batovo je oživel: transporti strojev, s pohištvo in različno ropotijo; naloženi vozovi so vozili skozi Boutrado in Haranglab v Hosszugorond, kjer si lahko potem vse to kupil. Med vsem tem pa jesenski in letošnji kolonisti, lačni majhni zidarji, delavci z okoliških vasi, ki so se drugod vozili na regulacijo Tise tik pod gore, cigani in židi, poganjači konj in agenti za stroje in stavbni material. Zgovorni zastopniki so sprejemali naročila strojev, kajti tu so med »podjetniki«, ki so tako iznenada po-

stali kmetje na tej črni in ravninski zemlji. Tu in tam je zavil na ta semenj tudi kateri izmed starejših kolonistov iz Svobode ali Nove Boutrade ter se spustil v pomenek, svetujoč to in ono. »Ponjav za čez polje niste vzeli s seboj?« so se smejali kot stari vojaki regrutom. »Ponjave proti dežju. Poleti bi pa potrebovali stroje za dojenje oblakov, ko nastopi suša. Nikar se ne smejte. To si morate vnaprej preskrbeti.« In vreščeči rusinski in češki otroci, zvedavi madžarski otroci s Haranglaba, kopica otrok, konj in živine, taboreče v mlačnih spomladnih večerih kar na prostem.

Hodil je med vsem tem, kakor je tu ležalo ter se gnetlo pod lepljivim ravninskim vetrom, ne da bi se sam spuščal v

mrzlično naglico. Z madžarskimi kmeti z Boutrade in Haranglaba se je pogajal, da bi mu obdelali njive in polja za polovico pridelka. Na ta način je mogel marsikaj opraviti, dočim so Vich, Snopek in drugi videli samo brazde svojih njiv.

Zdaj mu vsaj ni bilo več treba v Berehov ali pa v krčmo na Svobodi; dogodki so se odvijali tik pred njegovim nosom. Nenehoma so se pojavljali novi ljudje, ki niso vedeli, česa bi se najprej lotili. Ali bi orali in kje bi posejali ječmen ali jaro pšenico ter posadili krompir, ali bi si morda postavili prej streho nad glavo. Rusini so prihajali kar v trumah, posamič ali po več družin skupaj. Vse je bilo kakor velika iver lavine, plaz večne revščine se je odtrgal od Vrhovine in prišel na tole ravnino. Tu se bodo postavili v življenje in se nečesa naučili.

Prihajali pa so tudi taki, ki so svojčas spadali sem. Madžar Balog, edini tukajšnji kmet, je prosil za zemljo. Pa oskrbnik Haken, edini Čeh, ki je živel na Boutradi. Pri molčecem starem mladeniču je živela njegova sestra. O njej so pravili, da je vtaknila v kmetijo svojo doto.

Polagoma so se tu zbrali že vsi. Na sebi so ohranili ostanke raznih vonjev, od koder je pač kdo bil. Eden izmed oženjenih bratov Fabianov, ki so bili nekje s Češkomoravske planote, je nosil nazaj počesane

lase. Eden izmed njih je bil prvotno trgovski pomočnik. Menda tisti s košatimi lasmi. Toda pri sebi ima brata gospodarja, pa mu bo menda šlo kmetovanje izpod rok. In Vorehova družina, križ božji, s kolikimi otroci. Malina, samec, si je v pomoč pripeljal s seboj svojega očeta. Ni se še tu dobro razgledal, že je bil v sporu z Vytlačilom, ki je prezimoval v njegovi staji. Bil je zgovoren, znal vzeti v roke tudi puško, pustiti delo na polju ter oditi na divje raje. V kratkem času je postal domač. Njegov oče se je sprijateljil s starim Snopkom. Nekega dne je prinesel novico, da Snopek poizveduje, kje bi mogel kupiti mlada drevesca za vrt. Kaj še, kupovati drevesca, se je mladi uprl. »Napišemo prošnjo in drevesca nam morajo podariti, vsem, ki smo tu.« Pri vsaki reči je treba pravilno ravnati.

Toda Snopkov oče si je vtepel drevesca v glavo ter jih hoče imeti takoj, rajši iz svojega žepa kakor nobenih. V nedeljo je odšel k posestniku Novohradskemu na Boutradi.

Katero drevje najboljšo uspeva v tukajšnji glini in ilovici? Posestnik mu je povedal, da prav za prav nobeno. Morda košičasto, sicer pa je ravninska pokrajina zelo neprikladna za sadjarstvo. »Tobak. Dovoljenje za tobak si dobite...«

Tobak, tobak... Snopek posluša z enim ušesom posestnikovo pripovedovanje o dobičkanosti tobaka ter prikimava, misleč na cepiče. Pa če bi od desetih zrasel le eden!

»Na Hosszugorodu je sedaj pravi vrvež, kaj?«

»Smo kakor v cirkusu.«

Tobak, to se razume. Prašiči in tobak se tu menda rodijo. Ko se vrača z Boutrade proti hosszugoronskemu sejmišču, vso pot premišljuje le o tobaku. Dobiček, dobiček — mnogi se poženejo za vsem. Tobak, da, toda to je tako kot da nisi kmet. Tobak, to se pravi, da je treba sprejeti in priznati puzto. Toda on bolj verjame stvarjem, ki so jih gojili doma ter bo ostal pri svojem. Tobak vrže dobiček, to že. Toda on je imel zemljo pripravljeno za repo.

(Dalje prihodnjič)

Razlaga tujih besed

● **Metoda** je grška beseda in pomeni način, ravnanje, postopek. Mnogokrat slišimo, da se poslužuje ta ali ona vlada posebnih metod: prepoveduje zborovanja, postruje cenzuro časopisov, omejuje svobodo in podobno. — Potem slišimo o policijskih metodah v raznih državah. S političnimi nasprotniki postopajo kruto, nečloveško; izsiljujejo priznanje za prestopke z različnimi metodami, n. pr. jih ne puste spat, jih pretepajo in mučijo na vse mogoče načine, da živčno obnemorejo in priznajo krivdo — pa so morda popolnoma nedolžni. To so policijske metode ali način ravnanja z aretiranci. — Poznamo tudi vzgojne in učne metode. Otroke vzgajajo na različne načine: s prizanesljivostjo, strogotostjo, s palico ali lepo besedo. V takih primerih govorimo o vzgojni metodi. Učitelji in profesorji pa se zopet poslužujejo različnih učnih metod ali načinov. V ljudskih šolah smo včasih morali sedeti nepremično z rokami na klopih; dandanes je to odpravljeno in uvedena nova metoda. Otroku je treba dati več svobode in možnosti za gibanje. — Naj omenimo še zdravniške metode; to so razni načini zdravljenja, operacij in podobno. Če kakšen zdravnik izumi nov način operacije, ki je bolj siguren in uspešen, tedaj govorimo ali slišimo o novi operacijski metodi.

● **Sentimentalnost.** Sentimentalen je tisti človek, pri katerem prevladujejo čustva in ne razum. Podvrženi so torej v večji meri srčnim občutkom in nagibom (žalosti, jezi, radosti, obupu itd.), kar pojmujemo z besedo čustvenost. Sentimentalnost je mnogo bolj znana pri ženskah kot pri moških, ker so ženske že po naravi čustvene. Sentimentalnost pa pomeni še občutljivost in solzavost. Takšni ljudje so pretirano občutljivi, vsaka star jih pripravi do jadikovanja. Sploh je njihovo ponašanje jokavo, ker je čustvo v premoči v življenju, ki ga je treba tudi razumsko gledati in tehtati; sentimentalni ljudje težko izhajajo. Zlasti v javnem življenju, kjer je treba odločnosti, volje in razuma, se ne morejo uveljaviti.

● **Polica** je pogodba, ki jo sklene zavarovalnica z zavarovancem, ki se je pri njej zavaroval za slučaj požara, nezgode, toče itd. Zavarovalnica mu takrat izstavi posebno listino, ki jo imenujemo polico ali zavarovalno pogodbo, oziroma listino. Polica ima prometno vrednost, to se pravi, da jo lahko zastavimo, če si najamemo posojilo ali jo uporabimo za jamstvo ali zastavo.

Uredništvo obvešča

Sotrudniki »Grude« naj pišejo svoje prispevke vedno le na eno stran papirja in ne v pregostih vrstah. Ob straneh naj pustijo nekaj praznega prostora. Tisti, ki pišejo s strojem, naj uporabljajo redke in ne goste vrste, ker je drugače nemogoče popravljati in je treba prispevke prepisovati. Prosimo, da to vedno upoštevate!

● J. P. N. Pošiljko prejeli — hvala! Nekaj bo gotovo objavljeno, zaenkrat pa še ni aktualno, kar je treba upoštevati. Pa še kaj pošlji! Pozdravljen!

● M. M. T. Sporočamo ti, da objavljamo le takšne slike, ki so v zvezi z besedilom, oziroma članki, ker so klišeji precej draga stvar. Če dobimo na razpolago klišeje ali matrice od drugod, smo pa bolj širokogrudni! Pozdravljen!

● L. V. Z. Tvoj predlog je zelo umesten in se z njim popolnoma strinjam. Napako pa ima v tem, da bi bila izvedba odvisna od precejšnjega denarnega zneska. Brez denarja, zlasti v teh časih, pa ne gre. Zadovoljni smo, da krepko stojimo, ker je že veliko listov prenehalo izhajati, veliko pa jih še bo. Z »Grudo« pa so naročniki prav zadovoljni, kar nam je v največje zadovoljstvo. Pozdravljen!

Za tiskovni sklad »Grude«

sta nabrala tov. Janko Koman iz Št. Vida nad Ljubljano din 180 in tov. Jakob Šilc iz Grahovega pri Cerknici din 110, to je skupaj din 290. Prav iskrena hvala!

*

*Težave, bridkosti
nas vsak dan more;
veselje in radost
pa z »Grudo« prispe!*

*

Zveza mlekarских zadrug v Ljubljani je izdala priročen koledarček, oziroma mlekarško knjižico, ki nadomestuje običajno »mlekarško knjižico«, ki so do sedaj služile članom mlekarških zadrug za v mlekarno oddano mleko. Poleg tega pa vsebuje koledarček navodila za ravnanje z mlekom, živino-zdravniška navodila za prvo pomoč, razne zapisnike, statistični pregled mlekarških zadrug v Sloveniji itd. Za živinorejce je koledarček zelo priporočljiv.

Starim naročnikom!

Uprava je dobila več naročil za lanski in predlanski letnik »Grude«. Ker nam je 2. (februarska) številka l. 1939. in 4. štev. (aprilska) l. 1938. popolnoma pošla, prosimo vse stare naročnike, ki teh številke ne rabijo, da jih pošljejo upravi. Za vsak izvod plačamo din 3 in povrnemo poštnino. »GRUDA«

*

*»Grudo« plačaj in naroči,
pa še drugim to sporoči,
da te mrzle zimske dni
»Gruda« nas razveseli!*

Franc Kuralt:

Predolga pot

*— Čuj, deklica, jaz ljubim te,
kot ljubi sonce rožice
in kakor zvezdice nebo,
tako te ljubim jaz srčno.*

*Kar koli hočeš, vse storim,
da si ljubezen pridobim;
za te, predraga, šel bi v smrt,
ne straši me mrtvaški prt.*

*Preplaval širno bi morjé,
pleplezal skalnate goré,
za tabo šel bi krog svetá,
v peklenške muke v dno peklá ...*

*Prinesem ti najlepši cvet,
kar kdaj rodil jih ta je svet,
najlepši biser iz morja,
bogastvo celega sveta. —*

*Dekle se ljuko nasmehlja ...
— Čemu bi hodil krog sveta?
Če ti ljubezni moje mar,
pa pojdi z mano pred oltar! —*

*Fant ves prepaden ostrmt.
Tako pač daleč mislil ni.
Predolga se ta pot mu zdí,
ker konca ji v življenju ni ...*

Kmetska posojilnica v Ljubljani
obrestuje nove vloge po 4—5% ter daje
kmetom ugodna posojila.

Srečno novo leto

želi

Zadružni kredit

V LJUBLJANI

*Našim dragim naročnikom
mного sreče z novim letom!
Kdor se z nami ga raduje —
»Grudo« redno naj plačuje!*

Srečno in veselo novo leto želi

JANKO CIRMAN

gostilna, trgovina, vinska trgovina

MEDNO

Veselo in uspeha polno novo leto želi

Franc Hočevar

posestnik in lesni trgovec

Struge na Dolenjskem

*Leto staro je minilo,
novo spet prišlo je k nam;
redno vsi plačujte »Grudo«,
ona srečo nosi vam!*

Mnogo sreče v novem letu

želi svojim članom in odjemalcem

Kmetijska družba r. z. z o. z.

v Ljubljani

Srečno in veselo novo leto
ŽELI STROJNO PODJETJE

Anton

KREMŽAR

DELAVNICA POLJEDELSKIH STROJEV

Št. Vid nad Ljubljano

Srečno in veselo novo leto želi

Franjo Bobnar

*manufakturna
in modna trgovina*

Laško

Mnogo sreče v novem letu želi svojim odjemalcem in članom

Kmetijska družba

z. z o. j.

V LJUBLJANI

*Srečno, uspeha polno Novo leto želi vsem
svojim odjemalcem, prijateljem in znancem*

Medić-Zankl

tovarna olja, lakov, barv, škroba

**Ljubljana
Medvode - Domžale**

*Srežno novo leto
želi*

Zadružni kredit

v Ljubljani

Vesele praznike in uspešno novo leto želi

Posojilnica v Rušah

z. z n. j.

Uspešno novo leto želi

Zveza slovenskih zadrug

z. z o. j.

Ljubljana

*Nesreča ne počiva!
Ne odlašajte s sklenitvijo zavarovanja!
Use vrste zavarovanj prevzema*

SLAVIJA

jugoslovenska zavarovalna banka

Telefon 21-75, 21-76, 21-77 (v novem poslopiju)

Ljubljana, Gajeva ul. 2

Vsem kmetovalcem želi

vesele božične praznike
in srečno novo leto

ter se za nadaljno naklonjenost priporoča

Franc Kremžar

STROJNO PODJETJE

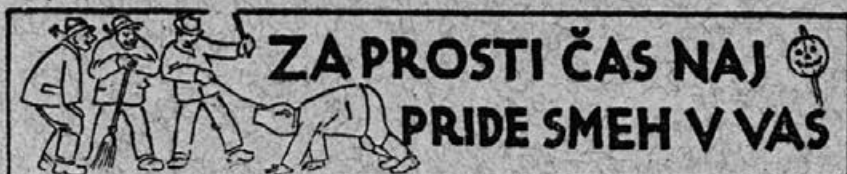
delavnica poljedelskih strojev

Št. Vid nad Ljubljano

Telefon: 705 Ček. račun: 17909 Ustanovljeno: L. 1909

***Kmetški hranilni
in posojilni dom***

želi srečno novo leto! **V LJUBLJANI**

REZULTAT

Učitelj: Lojzek, dam ti 3 kg češenj, ti pa jih razdeli z bratom na polovico. Kaj bosta dobila?

Lojzek: Najbrže drisko!

IZPIT ZA ŽIVINOZDRAVNIKA

Profesor: Kako ohranimo goveje meso dolgo sveže?

Student: Tako, da pustimo vola živega.

V SOLI

Katehet: Zakaj je Bog ustvaril moža in ženo?

Učenec: Ne vem! Tudi jaz se temu čudim!

DOBRO JE POVEDAL

Luka: Hej, Jaka, tvoji čevlji pa škripljejo; gotovo še niso plačani?!

Jaka: Če bi na meni vse škripalo in cvililo, kar ni plačano, bi hodil po cesti kot star gramofon!

OPREZNOST

Sin: Zakaj je Bog ženo nazadnje ustvaril?

Oče: Če bi jo prej, bi hotela imeti vse drugače!

ZALJUBLJENOST

Neža: Na moji ljubezni boš lahko sezidal svojo srečo!

Miha: Že verjamem, če bo tvoj oče dal denar!

KATERA IMA PRAV

Ančka: Sklenila sem, da se ne poročim, dokler ne dosežem 30 let.

Matilda: Jaz pa ne bom dosegla 30 let, dokler se ne poročim.

RES JE PA LE

Liskar: Včeraj sem videl, kako sta tvoja žena in Tine skupaj spala.

Piskar: O jej, o jej! — Kaj mi poveš! Pa sta rekla, da gresta na koncert!

Liskar: No, no, — saj prav tam sta za spala!

ŠKOTSKA SKOPOST

Kmet: Kam pa z vrvojo, sosed?

Sosed: Drevje podirat.

Kmet: Kaj pa če se ti utrga?

Sosed: Nič zato, saj je izposojena!

NAGLUŠNA UPOKOJENCA

Profesor: Vi se sprehajate?

Sodnik: Ne, jaz se sprehajam!

Profesor: A tako?! Sem mislil, da se sprehajate.

NEMOGOČE

Tončka: Le kako je mogoče doživeti sto let?! Jaz tega ne bi nikoli mogla.

Viktor: Seveda ne, ker si že ne vem koliko časa stara 20 let!

ISKRENOST

Mica: Dragi Jože, če me ne bi vzela za ženo, ali bi me tudi ljubil?

Jože: Ah, draga Mica, še veliko bolj!

V STARIH ČASIH

Učitelj: Jutri bom povedal, kaj je Kolumbovo jajce; zato naj vsak prinese s seboj po eno jajce.

Jožek: Ali, gospod učitelj, pri nas pa nimamo kokoši!

Učitelj: Dobro, ti pa lahko prineseš nekaj sira ali masla...

ŽENINO PISMO

Vrečar: Za vraga, kdo pa ti piše tako dolgo pismo?

Ječar: Žena!

Vrečar: Pa kaj ti piše na 10 straneh?

Ječar: Piše, da mi bo vse ustmeno povedala!

VZROK

Blekač: Zakaj si bil zaprt!

Kresač: Radi kratkovidnosti!

Blekač: Kako to?

Kresač: Nisem opazil policajs, ko sem hotel vlomiti.

DVA ENAKA

Miha: Moja žena je vedno bolj navdušena za surovo hrano!

Gašper: Kaj češ; saj se tudi moji ne ljuhi kuhati.

Kmetski hranilni in posojilni dom

v Ljubljani

zadruga z neom. jamstvom

Tavčarjeva ulica števil. 1

Žiro račun pri Narodni banki — Račun
Poštne hranilnice 14.257

Brzjav: „Kmetiskidom“ — Telefon 28-47

Sprejema vloge

na knjižice in na tekoči račun

Daje kratkoročna posojila — Eskontuje

menice — **Novo vloge** na knjižice

in na tekoči račun vsak čas razpoložljive

obrestuje po **4 do 5%**

Za vse vloge nudi popolno varnost —

Zaupajte domačemu denarnemu zavodu!